

Vlaams
Parlement

vergadering **C14**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn

van 4 oktober 2017

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de teruggave van de te veel geïnde federale bijdrage voor elektriciteit en het resultaat van de agendering op het Overlegcomité – 2717 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de federale energiebijdrage – 42 (2017-2018)	4
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de alternatieve financieringspistes voor hernieuwbare energieprojecten – 2707 (2016-2017)	7
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de uitvoering van zonnedelen in Vlaanderen – 43 (2017-2018)	11
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) over de visievorming rond energie en klimaat in België – 2712 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energie- en klimaatvisies, en de besluiten en aanbevelingen daarover van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) – 48 (2017-2018)	14
VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de afschaffing van de omzendbrief LNE/2009/01 over de regulering van kleinschalige windturbines – 2730 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over kleine en middelgrote windturbines – 45 (2017-2018)	22
VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de financiering van de omschakeling van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas – 2769 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het uitblijven van een nationaal fonds voor de financiering van het converteren van het L-gasnet naar een H-gasnet – 2800 (2016-2017)	

- VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de oprichting van een energiefonds en de opportuniteiten bij de ombouw van het aardgasnet
– 23 (2017-2018)
- VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de overschakeling van laagcalorisch naar hoogcalorisch aardgas
– 46 (2017-2018) 27
- VRAAG OM UITLEG van Rob Beenders aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de toekomst van kernenergie
– 2790 (2016-2017)
- VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de oproep van het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) om de kerncentrales langer open te houden
– 2812 (2016-2017) 37
- VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de kwaliteitsbewaking van energieprestatiecertificaten
– 2775 (2016-2017)
- VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over een kwaliteitsvol energieprestatiecertificaat (EPC)
– 47 (2017-2018) 44
- VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energiezuinigheid van openbare gebouwen
– 2862 (2016-2017) 49

VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de teruggave van de te veel geïnde federale bijdrage voor elektriciteit en het resultaat van de agendering op het Overlegcomité – 2717 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de federale energiebijdrage – 42 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister, verbruikers betalen via de federale bijdrage mee voor een aantal maatregelen van de federale overheid. Het gaat bijvoorbeeld om de kosten van de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG) en voor de nucleaire passiva. Hoe de modaliteiten van doorrekening van de federale bijdrage zijn georganiseerd en hoe de bijdrage wordt gefactureerd, is bij de minister en in deze commissie genoegzaam bekend. Dat staat ook in de geschreven voorbereiding van deze vraag om uitleg.

Feit is dat de voorbije jaren voor tientallen miljoenen euro's te veel federale energieheffing is aangerekend aan de Vlaamse elektriciteitsverbruikers. Gezinnen en bedrijven hebben jarenlang te veel betaald. Het zou gaan om ongeveer 75 miljoen euro. Blijkbaar werd in Brussel en Wallonië de te veel geïnde bijdrage reeds teruggestort. In Vlaanderen gebeurde dat nog niet. In Brussel en Wallonië zou er sprake zijn van een wankele juridische constructie. Het is een feit dat er nood is aan sluitend regelgevend initiatief om te vermijden dat ook in de toekomst te veel federale bijdrage wordt geïnd en dat de te veel geïnde bijdrage wordt teruggestort.

Midden juni stelde bevoegd federaal minister Marghem dat er een juridische analyse liep om deze kwestie op te lossen. Ze had het over enkele weken vooraleer alles klaar zou zijn. De Vlaamse Regering zou het dossier agenderen op het Overlegcomité van 6 september 2017.

Minister, wat is het resultaat van het agenderen van dit dossier op het Overlegcomité van 6 september 2017? Hoe moet het nu verder met de terugbetaling van de te veel geïnde bijdrage?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, we spreken over een federale energiebijdrage van 0,3411 eurocent per verbruikte kilowattuur. In totaal gaat het over een te veel geïnd bedrag van 75 miljoen euro. Dat komt doordat de federale energiebijdrage wordt berekend op het gedeelte dat over het transportnet verloopt. Doordat de elektriciteit opgewekt door wind- en zonne-energie niet over het transportnet loopt, is er een discrepantie tussen wat op het Elia-net zit en wat op het Eandis-/Infraxnet zit. Wallonië en Brussel hebben dit reeds teruggestort aan de klanten. Ik weet niet of het om een juridisch wankele constructie gaat. Zij hebben het gedaan en wij niet. Wij zitten met die pot van 75 miljoen euro, waar ook de distributienetbeheerders vragende partij zijn om daar een sluitende oplossing voor te vinden.

Tijdens de commissievergadering van 24 mei 2017 stelde u dat het geld zo snel mogelijk moet worden teruggestort. U stelde dat u een juridisch sluitende

oplossing wilde en geen wankelende oplossing zoals in de andere gewesten. De vraag is wat een wankelende oplossing zoals in de andere gewesten is. Ik denk niet dat de federale overheid dat geld zal terugvorderen in Brussel en Wallonië. Ondertussen hebben de verbruikers het wel ontvangen, terwijl wij wachten op een juridisch sluitende oplossing.

Minister Marghem heeft dan de opdracht gekregen om een wettelijke regeling uit te werken om dit probleem op te lossen. Midden juni zou de federale regulator de analyse afronden – dat gaat over de toekomst – om de pot van 75 miljoen euro niet nog groter te laten worden, want elke dag dat er langer wordt gewacht om op federaal niveau een wetwijziging door te voeren, wordt die 75 miljoen euro straks misschien 80 miljoen euro. Hoe meer zonnepanelen er worden geplaatst, hoe groter het bedrag wordt en hoe sneller het bedrag zal stijgen.

Er is dan inderdaad het Overlegcomité geweest op 6 september. Welk voorstel werd daar besproken? Op welke manier zal dit worden opgelost, niet alleen voor de toekomst maar sowieso ook voor wat is opgespaard in het verleden? Wanneer krijgen we onze centen terug?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Het Overlegcomité van 6 september 2017 heeft akte genomen van de vraag van de Vlaamse Regering, van mij dus, naar terugbetaling van de te veel geïnde federale energiebijdrage en een correcte juridische oplossing.

Het Overlegcomité heeft de Federale Regering ermee gelast zo snel mogelijk de volgende actie te ondernemen. Ten eerste, een gepaste juridische oplossing goed te keuren die toelaat de te veel ontvangen sommen aan federale bijdrage elektriciteit terug te betalen aan alle betrokken eindafnemers. Ten tweede, de huidige reglementering te wijzigen met het oog op een correcte uitvoering van de federale bijdrage in de toekomst en een gepaste juridische reglementering te creëren voor de behandeling van de saldi van de federale bijdrage die eventueel nog in de toekomst opgebouwd zullen worden.

Federaal minister Marghem moet nu een voorontwerp van wet uitwerken die dit juridisch zal regelen en de correcte basis biedt aan de netbeheerders om dit te kunnen terugstorten. Dit zou normaal gezien opnieuw geagendeerd moeten worden op het Overlegcomité van oktober. Via een zeer gunstige wind heb ik vernomen dat dit deze week al geagendeerd staat op de federale ministerraad. Er komt dus schot in de zaak. Ik hoop dat men op het federale niveau de 'sense of urgency' van dit dossier inziet zodat dit in de Kamer kan worden goedgekeurd tegen het einde van dit jaar en kan worden meegenomen in de vaststelling van de DNB-tarieven van 2018.

Ik heb een suggestie, mijnheer Gryffroy. Als we het snel willen doen gaan, dan kunnen misschien de meerderheidspartijen in de Kamer – u bent lid van de grootste meerderheidspartij – een wetsvoorstel indienen zodat de Kamer zeker voor het einde van dit jaar deze zaak kan goedkeuren. Het zal dus van de Kamerleden afhangen of het snel gaat of niet, niet van de Vlaamse minister. Aangezien we ook federaal in de meerderheid zitten, zou het goed zijn om ervoor te zorgen dat we dat zo snel mogelijk in de Kamer laten goedkeuren.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister, dit is uiteraard goed nieuws. Ik ben ervan overtuigd dat de grootste partij in de Kamer dit mee zal goedkeuren en ondersteunen, want het is natuurlijk de bedoeling om zo vlug mogelijk de te veel geïnde bijdrage aan de mensen terug te geven.

Ik heb nog één klein vraagje, gewoon uit interesse. Hoe komt het dat in Wallonië en Brussel er blijkbaar wel al een terugstorting is gebeurd van het te veel geïnde bedrag? Ergens schreef een krant dat het een wankel juridische constructie is. Maar ze hebben het toch maar al teruggekregen. Ze zijn er natuurlijk sterk in, in wankel juridische constructies.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik heb dezelfde opmerking als de heer Sintobin. We hebben gewoon de guts niet om het te doen. In Wallonië spreekt men van 'la redevance voirie' waarop men geen btw moet betalen. Daar doet men die terugstorting omdat men weet dat het federale niveau toch niets gaat doen.

Ik zal mij informeren of het nu vrijdag op de ministerraad komt. Dan kunnen we inderdaad bekijken of we een wetsvoorstel indienen. Maar, minister, u zit ook in die regering. We hebben u evenzeer nodig. Zonder uw partij hebben wij ook geen meerderheid in de Federale Regering. We zullen dus bekijken of we met uw collega's in de federale Kamer tot een snelle oplossing kunnen komen. Want als het maar eind dit jaar wordt goedgekeurd, krijg je dat normaal gezien niet meer rond in de tarieven van 2018 en is het voor de tarieven van 2019.

Het is gewoon onze mentaliteit, we zijn gewoon te braaf! We wachten tot er een juridische oplossing is. We brengen het braaf op een overlegcomité. Maar laat ons eens doen als een 'Brusseleir' en een Waal, die zeggen gewoon: 'Ik stort dat terug en we zien wel wat ervan komt.'

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Voorzitter, ik was eigenlijk niet van plan om te reageren omdat het inderdaad goed nieuws is dat er schot in de zaak komt op het federale niveau. Maar, collega's, ik denk niet dat we te braaf zijn. Haastwerk is in dezen absoluut niet nuttig. Als mensen op een wankel basis die euro's waar ze recht op hebben zouden terugkrijgen, is dat vooral: onzekerheid creëren. Haast en spoed is hier niet goed, hoewel ik wel hoop dat er nu snel vooruitgang zal worden geboekt. Ik ga er ook van uit dat men op het federale niveau het licht heeft gezien en een constructie zal kunnen opzetten die ervoor zorgt dat de mensen van Vlaanderen het geld waar ze recht op hebben inderdaad snel terugkrijgen. Dat gebeurt het liefst op een goede juridische basis.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Volgens mijn fractie duurt het allemaal een beetje lang. In mei werd deze kwestie in deze commissie aangeraakt. In de vakantie is er van alles gebeurd. En nu zijn we al in de herfst. Als we geluk hebben, zal er in de lente van volgend jaar een oplossing zijn. Ik vind dat het erg lang duurt. Ik wil ook meegeven dat ook wij in de Kamer willen meewerken aan een juridisch solide oplossing. Hopelijk kan dat dit jaar nog gebeuren.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik vind het eerlijk gezegd nogal straf dat parlementsleden de minister oproepen om zich van decreten en wetten en juridische basis helemaal niets aan te trekken en maar gewoon voort te doen. Collega's, ik ben zeer gedreven en wil zaken in beweging zetten. Maar als u mij als minister vraagt om de wetten niet te respecteren, zal ik daar niet op ingaan. Voor wat Wallonië en Brussel hebben gedaan, hoef ik als Vlaams minister geen verantwoording af te leggen. Zij moeten verantwoording afleggen ten overstaan van hun eigen parlement, in Brussel en in Wallonië. Ik hoef als Vlaams minister niet

te verantwoorden waarom zij dingen doen die niet op een juridische basis gestoeld zijn.

Mijnheer Danen, sneller kan ik echt niet gaan. U zegt dat dit in mei is aangekaart. Ik heb het al op het Overlegcomité gebracht, en het ligt nu al op de tafel van de federale ministerraad. En het kan, het kán, voor het einde van dit jaar worden goedgekeurd, zodanig dat het effectief in de tarieven van volgend jaar kan worden verrekend. Dan stel ik vast dat ik niet sneller kon gaan. Het enige sluitstuk dat nu nog ontbreekt, is dat het inderdaad vrijdag op de federale ministerraad moet komen, waarna het wetsontwerp naar de Kamer kan worden gestuurd. Ofwel kan het eventueel worden versneld in de Kamer op basis van de gegevens waarover iedereen beschikt, met uitzondering van de heren Sintobin en Danen, die niet weten wat er op de agenda van de federale ministerraad staat. Ofwel gaat dat met een bij hoogdringendheid te behandelen wetsontwerp, ofwel door het wetsvoorstel als Kamerlid in te dienen. Het sluitstuk ligt dus niet bij de Vlaamse minister, het sluitstuk ligt bij de federale Kamer. Ik hou mij aan de wetten en decreten van dit land.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister, ik heb u geen verantwoording gevraagd voor wat er is gebeurd in Wallonië en Brussel. Ik heb alleen uit interesse de vraag gesteld.

Ik hoop in elk geval dat de samenwerking tussen uw partij en de partij van de heer Gryffroy wat vlotter verloopt dan, bij momenten, in deze commissie, zeker wat dit dossier betreft. Zo kunnen de mensen tijdig en zo snel mogelijk hun geld terugkrijgen.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik heb nergens gesteld dat we iets onwettigs moeten doen. Het feit dat er zo'n grote onduidelijkheid bestaat en dat we met een grijze zone zitten, waardoor Wallonië en Brussel gemeend hebben dat ze dit onmiddellijk konden doen, en het feit dat men daar inderdaad zoveel juridisch werk rond nodig heeft, bewijst juist dat het niet gaat over het feit dat ze iets onwettigs of illegaals hebben gedaan. Het bewijst gewoon dat ze iets hebben gedaan in een grijze zone.

Ik stel het volgende voor. We moeten, als het nu vrijdag wordt besproken, checken of het een wetsvoorstel kan zijn vanuit de Kamer, niet alleen over de toekomst maar ook over het verleden. Het moet dan enkel over Vlaams geld gaan, niet over het verleden van Brussel en Wallonië. De toekomst is inderdaad voor volledig België. Daarom roep ik hier alle partijen van meerderheid en oppositie op om dit wetsvoorstel over het verleden zo snel mogelijk in te dienen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de alternatieve financieringspistes voor hernieuwbare energieprojecten – 2707 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): De vraag sluit voor een deel aan op de vragen die vandaag initieel eerst zouden worden gesteld in de commissie, maar dat is geen probleem, zolang de vragen maar worden gesteld en de antwoorden worden gegeven.

Op 17 juli – het was toen heel erg mooi weer, als ik het me goed herinner – legde u, samen met de CEO van Nike, symbolisch het laatste zonnepaneel van een grootschalige fotovoltaïsche installatie. Het dak van het nieuwe bedrijfsgebouw is ongeveer vier voetbalvelden groot en het bedrijf liet er meer dan achtduizend zonnepanelen op plaatsen, goed om 15 procent van het eigen elektriciteitsgebruik te dekken.

U gaf toen in de pers aan dat u beseftte dat niet elk bedrijf een fotovoltaïsche installatie van die omvang nodig heeft omdat bedrijven niet altijd zo veel stroom verbruiken. Om dergelijke geschikte dakoppervlaktes niet verloren te laten gaan voor hernieuwbare-energietoepassingen, gaf u een aantal oplossingen aan: buurtbewoners of eigen werknemers mee laten investeren of het dak ter beschikking stellen van een energiecoöperatie. Het was niet voor het eerst dat die kwestie aan de orde was.

In de conceptnota Vlaamse Energievisie, die op 19 mei door de Vlaamse Regering werd besproken, wordt ook het idee geopperd om burgers de mogelijkheid te bieden om hun spaargeld te investeren in duurzame energieprojecten. Participatie van burgers kan de betrokkenheid bij de lokale energieprojecten vergroten en het draagvlak voor de noodzakelijke transitie vergroten. De financiering van de transitie zal door de betrokkenheid van de burgers ook vergemakkelijken.

U pleit er in die conceptnota ook voor om de instrumentenmix ter bevordering van hernieuwbare energie rekening te laten houden met sociale en verdelingsaspecten door bijvoorbeeld kansen te blijven geven aan coöperatieve projecten en kleinschalige projecten. U zei toen dat u ervoor zou zorgen dat de burger op de hoogte is van de risico's verbonden aan investeringen in coöperatieve vennootschappen.

In het persbericht waarvan daarnet sprake laat u uitschijnen dat burgers en/of werknemers al kunnen investeren in hernieuwbare-energietoepassingen bij bedrijven. U suggereert ook dat bedrijven hun dak ter beschikking kunnen stellen van energiecoöperaties, terwijl deze alternatieve financieringspistes als te onderzoeken mogelijkheden werden aangeduid in de conceptnota.

Zijn die alternatieve financieringspistes nu al wettelijk geregeld? Voor burgers? Voor coöperaties? Sinds wanneer of vanaf wanneer zijn die alternatieve financieringspistes wettelijk geregeld en wat zijn de modaliteiten? Zijn er al bedrijven die gebruikmaken van deze alternatieve financieringsmogelijkheden? Om hoeveel bedrijven gaat het? Welke stappen wilt u nog nemen om die vormen van alternatieve financiering verder te faciliteren?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Er bestaan inderdaad momenteel reeds verschillende mogelijkheden voor burgers om te participeren in hernieuwbare-energieprojecten. Ik overloop beknopt de bestaande mogelijkheden.

Crowdfunding kan reeds worden gebruikt ter ondersteuning van de realisatie van hernieuwbare-energieprojecten. De nieuwe wet van 18 december 2016 lanceert een plicht voor crowdfundingplatformen om een vergunning te krijgen van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA). Wanneer een project voor hernieuwbare energie geld wil ophalen via crowdfunding waarbij het publiek

belegt met het oog op het ontvangen van eventuele winst, dan is die wetgeving van toepassing.

Een andere stimulans betreft de Winwinlening. Het programmadecreet bij de begroting 2017 bevat een bepaling waardoor duidelijk wordt gemaakt dat ook de Winwinleningen toegekend aan coöperatieve vennootschappen in aanmerking komen voor de belastingvermindering in de personenbelasting. Die maatregel moet burgerinitiatieven faciliteren waarbij men coöperaties opricht voor gezamenlijke investeringen, bijvoorbeeld inzake hernieuwbare energie in gebouwen die een gemeenschapsfunctie hebben. De maatregel is in de eerste plaats gericht op nieuwe energiecoöperaties, al zijn coöperaties met andere doelstellingen niet uitgesloten.

Verder heb ik ook de mogelijkheden uitgebreid en vereenvoudigd om via participatie te voldoen aan het minimumaandeel hernieuwbare-energiebronnen bij nieuwbouw. Die participatie was voorheen enkel mogelijk indien werd geparticipeerd in een organisatie die specifiek gericht is op hernieuwbare-energieprojecten binnen de eigen provincie of een aanpalende gemeente. De oprichting van een dergelijke organisatie in elke provincie betekende voor de geïnteresseerde projectontwikkelaars echter een bijkomende administratieve last. Aangezien de meeste projectontwikkelaars daarentegen wel al een vennootschap hebben voor participatie in hernieuwbare-energieprojecten die in het Vlaamse Gewest worden gerealiseerd, werd de wetgeving zodanig aangepast. Momenteel komen projecten binnen het hele Vlaamse Gewest in aanmerking. Aangezien de vennootschappen die opgericht zijn om milieuvriendelijke energieproductie te bevorderen vaak ook andere doelstellingen nastreven, bijvoorbeeld energiebesparing, werd ook de voorwaarde geschrapt dat de vennootschap enkel hernieuwbare-energieprojecten mag uitvoeren.

Er zijn de afgelopen jaren verschillende coöperaties opgericht waarbij burgers investeren in zonne-energie, zoals onder meer CoopStroom, ZuidtrAnt, EnerGent, PajoPower. Zo kunnen ook bijvoorbeeld mensen op een appartement die geen zonnepanelen kunnen plaatsen, investeren in hernieuwbare-energieprojecten. Dergelijke initiatieven creëren volgens mij een groot draagvlak bij de burgers. De participanten krijgen er een rendement voor dat hoger ligt dan de rente op bijvoorbeeld een spaarboekje bij een bank. Ook bestaat reeds de mogelijkheid om binnen een bedrijf een werknemerscoöperatieve op te richten.

Daarnaast zijn ook de eerste projecten gestart waarbij crowdfunding wordt gebruikt, zoals de participatieprojecten van Eneco. Er is een vergunning aangevraagd voor twee windmolens in de haven van Zeebrugge die volledig gefinancierd zullen worden via crowdfunding.

Na het wegwerken van de juridische drempels zal ik verder blijven werken om de talrijke mogelijkheden om burgers te laten participeren in projecten bekend te maken, onder andere via de uitwerking van een zonnedeelgids. Door bedrijven en burgers te blijven oproepen om te investeren in hernieuwbare energie, kan de groei verder worden bevorderd.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Dank u, minister Tommelein. Ik zie inderdaad dat er al heel wat zaken zijn gebeurd, maar ik denk dat er nog werk op de plank ligt, maar dat weet u allicht beter dan ik.

Ik wil niet per se inbreken in de vraag van de heer Gryffroy en de Kort, maar ik ben wel benieuwd naar de antwoorden op hun vragen naar zonnedelen. Als bijvoorbeeld ouders van een school geïnteresseerd zijn om te participeren aan een fotovoltaïsche installatie in de school, zou dat moeten worden gefaciliteerd

en zou het vrij eenvoudig moeten zijn om dat te kunnen doen. Of als er bijvoorbeeld op een nieuw bedrijventerrein een bedrijf ligt met een heel geschikt dak, maar het bedrijf zelf weinig energie verbruikt, zoals u op 17 juli ook aangaf, dan zou het mogelijk moeten zijn dat bijvoorbeeld één dak ten volle wordt benut en dat de andere bedrijven in de buurt daar gebruik van maken.

Ik ben echt wel benieuwd naar de antwoorden op dat soort concrete vragen. Als we er echt voor willen zorgen dat dit soort projecten kansen krijgt, moeten we het zo eenvoudig mogelijk maken en juridisch ook min of meer solide. De bedrijven moeten er bovendien iets aan verdienen. Als aan die drie voorwaarden kan worden voldaan, kan het volgens mij wel een succes worden. Ik heb de stellige indruk dat het momenteel toch nog redelijk ingewikkeld is om dit soort dingen tot een goed resultaat te brengen.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik zit wat verveeld met de volgorde van de vragen. Mijn vraag om uitleg over zonnedelen is gekoppeld aan de vraag om uitleg van Dirk de Kort, maar die vraag heeft daar eigenlijk niets mee te maken.

De voorzitter: De heer de Kort is blijkbaar op werkbezoek. Mocht ik dat op voorhand hebben geweten, zouden we de agenda hebben afgewerkt zoals die was ingediend.

De heer de Kort zal niet aanwezig zijn. We zullen uw vraag om uitleg dus loskoppelen van die van de heer de Kort. U kunt uw vraag om uitleg dus zo meteen stellen.

Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Danen, ik denk dat er inderdaad nog heel wat mogelijkheden zijn om verder te faciliteren. Ik wil het ook zo transparant en eenvoudig mogelijk maken.

Wat ik heb willen aantonen, is dat er effectief mogelijkheden zijn. Ik denk dat die op dit moment nog onvoldoende bekend zijn. Dat we die bekender moeten maken, daarvan ben ik ondertussen ook overtuigd geraakt.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik denk dat we voor een stuk dezelfde strijd voeren. We zijn het natuurlijk niet over alles eens, dat zou ook heel erg vreemd zijn.

Zoals u vorige week in de plenaire vergadering hebt gesteld, is investeren in hernieuwbare energie vaak niet de kerntaak of kernbevoegdheid van heel wat bedrijven of organisaties. Dat stel ik samen met u vast. Als we hen er dan van willen overtuigen om dat toch te doen, moeten we dat zo transparant, eerlijk en duidelijk mogelijk maken. Als er heel veel rompslomp bij komt kijken, zullen er weinig projecten gerealiseerd worden in verband met zonnedelen of het gebruikmaken van elkaars dak.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de uitvoering van zonnedelen in Vlaanderen – 43 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, mijn vraag om uitleg is gebaseerd op het Zonneplan dat op 5 juli 2016 werd goedgekeurd door de regering. Daarin formuleert u de ambitie om tegen 2020 meer dan 3000 megawatt bijkomend vermogen te kunnen installeren. In dat Zonneplan werd ook het principe van daken delen voor zonnepanelen, of zonnedelen, mee opgenomen.

Ongeveer een jaar geleden heb ik de commissie mijn conceptnota over zonnedelen voorgesteld. Uw spontane bedenking was toen dat het basisconcept u wat te complex leek. Maar ik denk dat dat net het aanvullende is op wat de heer Danen stelt in zijn derde vraag. U spreekt over financiële technieken om mensen te laten participeren, zoals crowdfunding en coöperatieven enzovoort. U zegt zelf dat u voor crowdfunding de toestemming moet krijgen van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA). In Eneco kan dat zich organiseren. Het wordt al iets lastiger als een coöperatieve dat zou moeten doen. Daardoor is de inleg voor particulieren beperkt in kapitaalbreng, en dus ook in dividendbreng. Daarom wil ik het voorstel doen om te gaan kijken naar zonnedelen, waar men via een constructie met de leverancier of de eigenaar van de installatie van de zonnepanelen burgers laat participeren in aandelen. Maar het wordt rechtstreeks vergoed in de vorm van commodity kilowatturen. En zo zou het volgens mij gemakkelijker moeten zijn om te investeren in deze duurzame energie, of het nu om zon, wind of zelfs warmte gaat.

In mijn conceptnota stelde ik dat er een decretaal kader moet komen over het delen van energie. Maar ik denk ook dat het nu het ogenblik is om daar snel werk van te maken. Er is namelijk draagvlak bij de mensen. Mensen zijn geneigd om zonnepanelen bij te plaatsen, vooral door de goedkope investeringsprijs. U hebt toen gezegd dat er een studie besteld was en dat die zou worden opgeleverd vóór 11 juli. U wilde ons toen een cadeautje geven op 11 juli.

Minister, het is ondertussen begin oktober. Is die studie opgeleverd? Of wanneer wordt die dan opgeleverd? Wat zijn de besluiten of resultaten van die studie? Wat zijn de knelpunten om het salderen op afstand of zonnedelen decretaal mogelijk te maken? Wat zijn de mogelijkheden om dit concept verder uit te werken? Welke timing hanteert u om dit decretaal uit te werken?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Voorzitter, het zou toch gemakkelijker zijn dat, indien een parlementslid niet kan komen wegens werkbezoek, hij dat op voorhand aan ons laat weten. Want de administratie en de mensen steken veel energie en tijd in het beantwoorden van vragen. Ik vind dat toch het minimum aan respect.

De voorzitter: Minister, ik kan enkel beamen wat u zegt. Indien we weten wie er komt, kunnen we daarmee rekening houden bij het opstellen van de agenda en die volgorde dan ook respecteren. Op tijd komen, zich verontschuldigen, is een vorm van beleefdheid ten aanzien van het parlement, de minister en de collega's.

Minister Bart Tommelein: Indien de eigenaar van een grond of dak dat toelaat, mijnheer Gryffroy, dan komen de coöperatieven in aanmerking om aan dergelijke projecten deel te nemen.

Er zijn hiervoor geen belemmeringen die nog moeten worden weggewerkt. De eigenaars van geschikte gronden of daken zijn wel nog onvoldoende op de hoogte van de mogelijkheden ter zake, daar ben ik me wel van bewust. Ik heb mijn administratie daarom de opdracht geven een 'zonnedeelgids' uit te werken. Deze gids zou informatie en voorbeelden moeten bevatten van verschillende mogelijke vormen van participatieve financiering, geschreven op maat van de eigenaars van deze daken, zoals bedrijven en verenigingen.

Wat betreft het zonnedelen in Vlaanderen zijn er verschillende pistes en participatievormen die momenteel reeds mogelijk zijn en toegepast worden, bijvoorbeeld het mee laten financieren van een PV-installatie door klanten of omwonenden, crowdfunding, een geschikt dak verhuren of een opstalrecht toekennen en de oprichting van een coöperatie die zonnepanelen plaatst. Recent heb ik ook beslist om voor alle vormen van burgerparticipatie een extra vergoeding toe te kennen voor de organisatie van dergelijke participatie. Ik geef toe dat dit een vrij groot symbolisch gehalte heeft, maar het toont toch aan dat wij dat willen stimuleren.

Het enige aspect dat momenteel niet zonder meer toegelaten is, betreft het rechtstreeks verrekenen van productie en consumptie tussen twee partijen op afstand, tenzij dit kan via een directe lijn. Dergelijke verrekening is vandaag wel toegelaten via een leverancier als tussenpersoon, en zal ook expliciet gefaciliteerd worden vanaf de invoering van MIG 6. Dit zal een extra vorm van zonnedelen mogelijk maken.

De studie waarnaar u verwijst, mijnheer Gryffroy, betrof een onderzoek naar de mogelijkheden van blockchaintechnologie. De uitvoerder van de studie zag op korte en middellange termijn geen meerwaarde in het gebruik van de blockchaintechnologie. Het groene karakter van de productie kan op dit moment reeds aangetoond en verhandeld worden via de garanties van oorsprong. De geïnjecteerde stroom zal ook geregistreerd en verhandeld kunnen worden zodra MIG 6 is ingevoerd. Daarnaast is ook de fraudegevoeligheid een belangrijk probleem. Bij de toepassing van blockchain zou elke reële controle verdwijnen op de juiste fysieke herkomst van de elektriciteit. Dit is echter een eerste studie en een zienswijze. Ik blijf hier de mogelijkheden van blockchain verder onderzoeken omdat ik er wel de meerwaarde van inzie.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Wat betreft de blockchaintechnologie: laat me even toe de verslagen te checken. Ik heb hier een verslag van 18 januari 2017.

Minister Bart Tommelein: U had gevraagd om een decretaal kader te maken voor zonnedelen. Het is naar die studie dat ik verwijst.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik dacht dat die studie die u vooropgesteld hebt in juni, niet specifiek ging over blockchaintechnologie.

Minister Bart Tommelein: Ik zeg ook niet dat dat daar specifiek over ging, het ging onder meer daarover.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik denk dat we een paar dingen aan het verwarren zijn. De participatieve financiering is het antwoord op de vraag van de heer Danen. Daar zijn heel wat mogelijkheden zoals crowdfunding enzovoort. Wat betreft de blockchaintechnologie heb ik inderdaad de vraag gesteld om te kijken

wat daar de mogelijkheden zijn. Daarnaast is er het salderen van kilowattuur op afstand. Dat is eigenlijk mijn voorstel rond zonnedelen, omdat ik ervan overtuigd ben dat de klant nog meer zal worden getriggerd als hij het effectief ziet op zijn elektriciteitsfactuur dan wanneer hij op het einde van het jaar een bepaald klein sommetje op zijn rekening krijgt in verband met een dividend. Dat is puur de 'emo' ten aanzien van een factuur tegenover het krijgen van iets op je bankrekening. Dat ging ook mee opgenomen worden in een studie die tegen 11 juli gepland was.

Ik begrijp dat u nu zegt dat als de MIG 6 wordt ingevoerd – ik dacht dat dat zou zijn voor begin 2019 –, gecombineerd met de digitale meter, dat er dan geen decretaal kader nodig is en het dan sowieso mogelijk is als het gespeeld wordt via de leverancier, waarbij de leverancier van de klanten die nu een huis of een verbruik hebben dezelfde is als de leverancier die de elektriciteit van het zonnepark opkoopt. Dat was mijn cruciale vraag in de volledige conceptnota. Als je werkt met dezelfde leverancier die zowel de elektriciteit van het PV-park opkoopt, ze levert aan degene die onder het dak zit en dat dit ook de leverancier is bij alle mensen die een aandeel hebben, dan zegt u nu – dat is eigenlijk de bevestiging die ik zoek – dat we met de MIG 6 en met de digitale meter wel kunnen salderen op afstand zonder decretaal iets te moeten aanpassen. Dat is eigenlijk de bottomvraag.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik wil die vraag een beetje versterken, in die zin dat ik het belangrijk vind dat wanneer mensen willen zonnedelen, ze die kans ook moeten kunnen krijgen. Ik denk aan bewoners van een appartement waar een zonne-installatie op het dak ligt waar mensen dan gebruik van kunnen maken, of aan een bedrijf met een geschikt dak waar je een installatie op kunt plaatsten zodat anderen daar gebruik van kunnen maken op een transparante manier, waar ze financieel iets aan hebben en waarbij je eventueel de meter kunt terugdraaien. Het lijkt me interessant om daarover na te denken en om daar een decretaal kader voor te organiseren, maar ik zie dat dat niet echt opschiet.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, ik denk dat we op dezelfde golflengte zitten, dat als het gaat over dezelfde leverancier en de MIG 6 er inderdaad geen bijkomend decretaal kader nodig is. Voor de MIG 6 zullen we uiteraard wel een decretaal kader moeten schrijven, dat is duidelijk.

We hebben een nota gehad van het VEA, waarin het Nederlandse systeem wordt bekeken. Er wordt vastgesteld dat het systeem dat in Nederland gehanteerd wordt, niet toepasbaar is in Vlaanderen. Op dit moment zijn wij aan het uitkijken naar andere pistes. Ik ben me ervan bewust dat dit heel belangrijk is. Zonnedelen is wat mij betreft een heel belangrijke succesfactor in de komende jaren. We gaan dan ook al het mogelijke doen om dat zo interessant en zo bekend mogelijk te maken en alle drempels die er zijn, weg te werken.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik heb het even opgezocht. Het was in de commissie van 24 mei 2017 waar ik een vraag heb gesteld over blockchaintechnologie. Uw antwoord was toen: "Ik wil er wel op wijzen dat de studie die besteld is, specifiek gericht is op zonnedelen."

Minister Bart Tommelein: Het was inderdaad een nota in plaats van een studie. Excuseer, ik heb een foutief antwoord gegeven. Het was een nota in plaats van een studie.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik kan ook maar voortgaan op wat u toen hebt gezegd.

Ik heb bijkomende vragen. Ik zal een nieuwe vraag om uitleg stellen, want uiteraard ben ik dan benieuwd waarom het VEA zegt dat het Nederlands systeem niet toepasbaar is in Vlaanderen.

U zegt dat als de MIG 6 is ingevoerd, er een decretaal kader moet komen. Dat is het eerste wat ik daarvan hoor: dat bij de invoering van de MIG 6 er een bijkomend decretaal kader nodig is.

Dit zijn twee bijkomende vragen. Ofwel stel ik ze in een volgende vraag om uitleg ofwel mag u nu antwoorden, minister.

De voorzitter: Collega Gryffroy, u zult nog genoeg vragen stellen in deze commissie. Het is stof voor een volgende vraag om uitleg. Ik stel voor dat we het hierbij laten. De slotbemerking is gegeven en de slotbemerking luidt dat u nog mogelijkheid hebt om in de toekomst vragen om uitleg in te dienen over dit onderwerp.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik zou toch vragen om de nota te krijgen van het Vlaams Energieagentschap waarin staat dat het Nederlandse systeem niet toepasbaar is in Vlaanderen.

Minister Bart Tommelein: Ik weet dat het parlement het laatste woord heeft, maar ik wou toch het laatste woord hebben om te zeggen dat ik de nota van het VEA zal vrijgeven aan het parlement.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) over de visievorming rond energie en klimaat in België

– 2712 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energie- en klimaatvisies, en de besluiten en aanbevelingen daarover van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)

– 48 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Voorzitter, minister, collega's, de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) bracht op 10 juli het advies 'Veel vuur voor energie- en klimaatvisies' uit. Dit advies was in eerste instantie gericht aan federaal minister Marghem, maar ook de Vlaamse ministers Tommelein en Schauvliege en minister-president Bourgeois ontvingen een kopie van dit advies.

De SERV stelt in dit advies dat er in Vlaanderen en België veel goede wil bestaat om te werken rond energie en klimaat. Getuige daarvan de verschillende trajecten rond energie- en klimaatvisies die momenteel lopen: het interfederaal energiepact, het nationaal debat over de koolstofprijs, het doelstellingenkader

2030 en de energie- en klimaatplannen voor 2030, het Vlaamse klimaatpact, de Stroomversnelling, de transitieprojecten van de Vlaamse visie 2050 enzovoort.

De SERV stelt vast dat er veel vuur is om deze visievormingsprocessen rond energie en klimaat tot een goed einde te brengen, maar de visievormingsprocessen zelf verlopen niet optimaal. De afstemming tussen de verschillende beleidsniveaus, beleidsdomeinen en actoren is gebrekkig en de procesarchitectuur is onduidelijk en schiet tekort. Dat zijn toch wel verregaande en serieuze vaststellingen van de SERV.

De SERV gaf in het advies een aantal aandachtspunten mee, die ook een impact hebben op het gevoerde Vlaamse beleid. Ik ga er een paar hernemen.

Herteken de procesarchitectuur in overleg met de stakeholders. De SERV vraagt de Belgische energie- en klimaatministers om samen met stakeholders een governanceplan uit te tekenen (of te hertekenen) dat de architectuur van de visievormingsprocessen verduidelijkt. De visievormingsprocessen moeten een doorlopend karakter krijgen, want de nood aan visievorming stopt niet; visies evolueren mee met nieuwe evoluties en inzichten. Ook moeten de rondetafels van de klimaattop en de stroomgroepen van de Stroomversnelling dringend terug geactiveerd worden; hun werk is nog lang niet af.

Een tweede is: werk beter samen tussen niveaus en beleidsdomeinen en mét de actoren. De moeizame samenwerking tussen de verschillende beleidsniveaus en beleidsdomeinen is al gekend. De SERV raadt ook aan om bij de visievormingsprocessen rond energie en klimaat actoren gericht te betrekken en echte discussies mogelijk te maken en niet louter informatie te verstrekken. Er moet ruimte zijn voor beleidsbeïnvloeding. De processen moeten niet alleen gaan over de technische, fysieke realiteit, maar ook over de maatschappelijke governancevragen, bijvoorbeeld de rol van overheid en actoren, marktmodellen enzovoort.

Een derde is: hou een breed vizier. De SERV roept Vlaanderen op om meer oog te hebben voor het internationale energiesysteem en voor de CO₂-emissies die Vlaanderen elders veroorzaakt, de zogenaamde indirecte emissies.

Een laatste wat ik wil aanhalen: voorzie voldoende mensen en middelen. De SERV stelt vast dat de ter beschikking gestelde mensen voor de energie- en klimaatadministraties niet in verhouding staat tot de aangegane engagementen. De SERV roept dan ook op om deze administraties te versterken door een verschuiving binnen de overheid. U hebt dit ook geantwoord op een vraag van mij over een ander dossier.

Minister, de SERV roept op om de rondetafels en de stroomgroepen van de Stroomversnelling terug te activeren omdat hun werk nog niet af is. Gaat u ermee akkoord dat het werk van deze groepen nog niet af is en overweegt u deze werkgroepen te reactiveren?

Overlegmomenten met de verschillende stakeholders zijn eerder gericht op het verspreiden van informatie. Bovendien zijn vaak dezelfde actoren vertegenwoordigd in werkgroepen, waardoor het gevaar bestaat dat er eenzijdige adviezen worden gegeven die niet representatief zijn voor alle actoren. Bent u zich bewust van deze problematiek en welke initiatieven zult u nemen om diepgaande discussies over de verschillende visies te faciliteren?

Zult u bij de verdere uitwerking van een energievisie rekening houden met de indirecte emissies die het Vlaamse energiebeleid veroorzaakt?

De SERV roept op om de energie- en klimaatadministraties meer personeel te geven.

Erkent u dat de Energieadministraties over onvoldoende personeel beschikken en zult u bijgevolg een positief gevolg geven aan dit advies voor de administraties die onder uw bevoegdheid vallen?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): De Vlaamse Regering heeft inderdaad in mei 2017 de Vlaamse energievisie goedgekeurd. Dat was het resultaat van een jaar overleg tussen u, minister, en een veertigtal stakeholders en betrokken burgers. Het was het sluitstuk van het traject Stroomversnelling Vlaanderen dat u kort na uw aantreden hebt opgestart. De Vlaamse energievisie bevat nog geen concrete cijfers en doelstellingen, maar ze geeft wel een visie weer. Op een bepaald moment zullen we de cijfers wel nodig hebben om een basis te vormen voor onderhandelingen op het federale niveau, samen met de andere gewesten. Wanneer wij weten welke cijfers en feiten wij nodig hebben, dan kan dat worden vertaald naar het federale niveau. Op het federale niveau is het wel zo dat u verantwoordelijk bent voor de productiecapaciteit. Dat was de afspraak tussen de verschillende gewesten.

In januari 2017 kondigde u aan om eind dit jaar een federaal energiepact te hebben samen met de andere collega-ministers van Energie. U was verantwoordelijk voor de strategie inzake energieproductie, Wallonië voor marktwerking en de federale overheid voor de interconnectie met het buitenland. Brussel zou zich buigen over de governance.

Op 10 juli 2017 trok de SERV aan de alarmbel. Dat verbaasde me een beetje, want ik zou veronderstellen dat de SERV een van die stakeholders is en bij u een nota, een voorstel of een visie heeft ingediend. De SERV vreest dat de dynamiek en het draagvlak onhoudbaar zijn door het ontbreken van een, en ik citeer "degelijke en duidelijke procesarchitectuur en de gebrekkig afstemming tussen beleidsniveaus, beleidsdomeinen en actoren". Zo staat het letterlijk in het rapport van de SERV. Zij zeggen met andere woorden dat betere data noodzakelijk zijn en dat daarvoor de nodige mensen en middelen moeten worden ingezet. Dat zijn aanbevelingen van de SERV, dat zijn niet mijn aanbevelingen. Ik ga er echter van uit dat de SERV een van uw stakeholders moet zijn, en dan vind ik het een beetje bizar dat ze een dergelijk kritisch rapport lanceren.

We hebben in de plenaire vergadering kamerbreed een resolutie goedgekeurd met een duidelijk proces hoe we willen komen tot een visie en een pact. Dat is een goede resolutie wanneer het gaat over de manier waarop we dit moeten aanpakken.

Minister, wat is de stand van zaken van deze federale energievisie en het federale energiepact? Zal de timing om dit af te krijgen eind dit jaar worden gehaald?

Wanneer zullen die diverse stakeholders en werkgroepen resultaten aan u voorleggen? Welk proces hebt u dan wel gevolgd zodat u eventueel de kritiek van de SERV kunt weerleggen? Op welke manier kan Vlaanderen een insteek leveren voor de diverse werkgroepen op federaal niveau?

Erkent u die opmerkingen van de SERV en zult u rekening houden met hun aanbevelingen en besluiten? Hoe kunt u daar actief rekening mee houden binnen de andere initiatieven tussen de diverse overheden?

Wat is de houding van de andere betrokken actoren in dit proces? Hebt u nog andere signalen ontvangen?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Het is inderdaad zo dat ik mijn schouders heb gezet onder het traject Stroomversnelling Vlaanderen. De Vlaamse Regering heeft op 19 mei 2017 unaniem de Vlaamse Energievisie 2030-2050 goedgekeurd. Deze visie is het resultaat van een jaar samenwerking met meer dan veertig stakeholders uit de industrie, de academische wereld, sociale partners en verscheidene sectorfederaties en de burgers. Deze energievisie wordt dan ook zeer breed gedragen. Bij de voorstelling van de energievisie heb ik trouwens de opmerking gekregen dat die zeer nauw aansluit bij de resolutie die in het Vlaams Parlement is goedgekeurd. Ik heb toen nog opgemerkt dat het een heel goede zaak is dat het parlement dan toch niet zo wereldvreemd is als velen beweren. Die visie van het parlement kwam immers vrij goed overeen met die van de stakeholders.

De richting die Vlaanderen uitgaat, is zeer duidelijk. Uiteraard zijn er bijkomende inspanningen nodig om de energieomslag te realiseren. Dit is intussen al meer dan een week voorwerp van discussie in het parlement en in de media.

Bij de visietekst over de Stroomversnelling horen 53 concrete actiepunten. Het energietransitietraject is opgevat als een continu proces met een brede agenda, die gefaseerd over meerdere jaren wordt uitgevoerd en waarin overleg, samenwerking en transparantie centraal staan.

De stroomgroepen van de Stroomversnelling zullen vanaf het najaar verder werken aan de concretisering van de Vlaamse Energievisie 2030-2050 en aan acties die de energietransitie in Vlaanderen beleidsmatig en op het terrein vorm geven. Ik heb de laatste dagen vastgesteld dat dit meer dan nodig is. Ik heb gemerkt dat er af en toe organisaties zijn die met veel zwier hun handtekening zetten onder een engagement, maar dan wel in gebreke blijven wanneer het op de uitvoering daarvan aankomt. Ik zal ook opnieuw het burgerpanel samenroepen.

De SERV is nauw betrokken bij het traject van Stroomversnelling Vlaanderen, onder andere als covoorzitter van de werkgroep financiering. De aandachtspunten in verband met onder andere representatieve adviezen, indirecte emissies enzovoort kunnen dan ook zeker aan bod worden gebracht bij de verdere werkzaamheden van de stroomgroepen.

De voorbije jaren is binnen mijn bevoegdheidsdomein al een personeelsherschikking doorgevoerd in de richting van de energieadministratie. Ik blijf de situatie nauwgezet opvolgen en ik blijf hierover rapporteren aan de Vlaamse Regering. Indien nodig, kan een verdere herschikking van het personeelsbestand worden doorgevoerd.

In het licht van een Belgische energievisie en van het interfederaal energiepact heeft van begin mei 2017 tot eind juni 2017 een stakeholdersbevraging plaatsgevonden. Het politiek goedkeuringsproces zal dit jaar plaatsvinden. Alle gewesten en de federale overheid hebben duidelijk afgesproken dat dat tussen midden oktober 2017 en begin november 2017 een publieke consultatie op basis van een vragenlijst zal volgen. De vragen worden momenteel opgesteld. Na de verwerking van de input van de burger zullen de teksten vanaf midden november 2017 met die input worden aangevuld.

Ik zal duidelijk zijn. We gaan dan de finale rechte lijn in om het interfederaal energiepact tegen het einde van dit jaar finaal goed te keuren. Dat is de afspraak die met het Waalse Gewest, het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de federale overheid is gemaakt. De afspraken en de timing zijn vastgelegd. Wie nu laat uitschijnen dat niet is afgesproken dit tegen het einde van dit jaar te doen, is niet correct. Als Vlaams minister van Energie herhaal ik dat is afgesproken tegen het einde van dit jaar een beslissing te nemen over een interfederaal energiepact.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Op zich hebt u duidelijke taal gesproken en de meeste van mijn vragen beantwoord. Misschien hebt u een vraag nog niet beantwoord. De SERV roept op om de overlegmomenten meer te laten zijn dan informatiemomenten. Volgens de SERV kunnen dergelijke vergaderingen een zweem van valse inspraak hebben. Dat zijn niet mijn woorden. Dat is de wijze waarop ik interpreteer wat de SERV heeft gesteld. Op die vraag mag u me dadelijk nog een antwoord geven.

Wat de energievisie en het energiepact betreft, is de procesarchitectuur in Vlaanderen volgens u in orde. De SERV spreekt dat gedeeltelijk tegen. Ik weet niet wie gelijk heeft. Dat zullen we nog moeten nagaan. Ik ben wel benieuwd naar de procesarchitectuur om tot een interfederaal energiepact te komen. Volgens u zullen de komende weken en maanden stappen worden gezet om daartoe te komen. Aan de andere kant hoor ik van de federale overheid en de Waalse overheid dat ze aan de timing twijfelen. Wat is die procesarchitectuur? Kunt u die timing aan het Vlaams Parlement bezorgen?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Als de SERV covoorzitter van de financieringsgroep was, weet ik niet wat de SERV bezielde om in het rapport een aantal uitspraken te doen. "De diverse initiatieven flikkeren aan en uit en hun aanpak is vaak onvoldoende doordacht en inefficiënt. (...) Er zijn onvoldoende data om de visies te onderbouwen."

Minister, met betrekking tot dat laatste punt hebt u op 31 mei 2017 in deze commissie bevestigd dat u becijferingen zou laten uitvoeren. "Het klopt dat we nood hebben aan becijferde doelstellingen. De energievisie stelt dan ook dat we dit doen tegen het einde van dit jaar en dat we die becijferingen moeten inbrengen binnen het federaal energiepact."

Dit brengt me weer bij de timing. U hebt verklaard die berekeningen tegen het einde van dit jaar uit te voeren. U hebt verklaard dat u die berekeningen nodig hebt om in het federaal energiepact in te brengen. Volgens mij wordt het moeilijk om het federaal energiepact tegen het einde van dit jaar op te stellen. Volgens het antwoord dat u op 31 mei 2017 hebt gegeven, zullen de cijfers er pas tegen het einde van dit jaar zijn.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Minister, het is een goede zaak dat we de druk vanuit dit bestuursniveau hoog houden. Dat hebben we altijd gedaan. U hebt net onderstreept dat u dat ook blijft doen. Door het voluntarisme van de regio's komt er uiteindelijk schot in de zaak en wordt er voldoende druk op de federale overheid uitgeoefend.

Ik hoop dat de timing wordt gehaald. Het is niet vijf voor twaalf, maar vijf over twaalf. We hebben eerst nog een stevig rondje gebakkeleid over andere klimaatgerelateerde discussies, zoals de uitstoot of de verdeling van emissies. Ook in dit verband kan ik me niet van de indruk ontdoen dat het allemaal tergend traag gaat. Dat is niet uw fout. U bent er in volle vaart in gevlogen. Ik verwijs uiteraard naar de federale overheid. Ik denk dat we onze collega's moeten sensibiliseren om druk op de ketel te houden. Het is vijf over twaalf. Indien we die afspraak in het najaar missen, maken we ons op dit vlak toch wel een beetje belachelijk.

De voorzitter: De heer Tobback heeft het woord.

Bruno Tobback (sp-a): Voorzitter, bij dat laatste punt wil ik me zeker en vast aansluiten. Ik wil er echter op wijzen dat het advies van de SERV niet enkel betrekking heeft op de processen om tot een pact te komen. Het meest opvallende punt in het advies heeft betrekking op alle betrokken sociaal-economische actoren. Naast het gebrekkig proces om tot pacts te komen, wordt erop gewezen dat er tevens een geweldig gebrek is aan instrumenten om die pacts of intenties, als ze er eenmaal zijn, ook in de praktijk om te zetten. Het kan dan gaan om windplannen, zonnepanners of wat dan ook. Die processen moeten uitmonden in actie en inspelen op wat de actoren echt beweegt. Aangezien in de SERV onder meer vertegenwoordigers zetelen van de werkgeversorganisaties en van de ondernemers, neem ik aan dat dit ook een belangrijke intentie en een belangrijke vingerwijzing zou moeten zijn.

We hebben die discussie hier vorige week ook gevoerd. Het is niet voldoende plannen te maken en visies te ontwikkelen. Het is absoluut ook nodig ondersteunende mechanismen te maken. Ik lees dit als een kreet uit het veld. De mensen die het zouden moeten zijn, of het nu de gezinnen of de ondernemingen zijn, moeten het ook echt kunnen doen. Ze moeten niet enkel weten wat ze worden verondersteld te doen, maar ze moeten ook worden bijgestaan om dat te doen. Daar blijkt een geweldig gebrek aan of een geweldige vraag naar te bestaan. We moeten de processen aarden. We moeten de processen licht en lucht geven. Het ontbreekt, met andere woorden, niet enkel aan visie, maar blijkbaar ook aan actie.

Minister, u kunt niet enkel stellen dat u uw deel hebt gedaan en dat u ervoor zult zorgen dat een pact wordt gemaakt. Wat zult u doen in de weinige tijd die de Vlaamse Regering nog rest om ervoor te zorgen dat het pact en de intenties op het terrein worden uitgevoerd? Er moet niet enkel wind waaien, maar er moeten ook molens staan om daarmee energie te produceren. Het is maar een voorbeeld.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, ik ben heel blij dat u de timing aanhoudt om nog dit jaar te kunnen afsluiten met een energiepact dat hopelijk zo breed mogelijk wordt gedragen en waarbij elke regering en ook veel stakeholders uit de sector zich kunnen scharen achter de doelstellingen en achter het plan om die doelstellingen te bereiken. Op dat vlak heeft collega Tobback gelijk. Het is niet alleen een zaak van plannen en doelstellingen formuleren, we moeten ze ook realiseren, stap voor stap, maar wel gestaag.

Het is belangrijk dat we bijkomend een goeie wisselwerking hebben tussen wat u samen met uw collega's doet en wat hier leeft. Op welke manier gaat u de wisselwerking met het parlement organiseren? Ook dat was een wezenlijk onderdeel van de resolutie, waarvoor we ondertussen al twee jaar verdraging hebben opgelopen, maar die toch kamerbreed is gestemd om tot een energievisie en -pact te komen.

Hoe ziet u de opvolging van een en ander? In Nederland heeft men een energieakkoord gemaakt en ook een opvolgcommissie in het leven geroepen. In ons land zijn er mensen die dat een energiekabinet noemen. Niet alleen de opmaak van een energievisie en -pact wordt vooropgesteld, maar ook de opvolging van de concrete resultaten van acties die daarin zijn afgesproken. Wat is uw visie daarover?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, ik stel vast dat er organisaties zijn die vooral commentaar geven op zichzelf. De SERV en ook zijn individuele

leden waren betrokken in de Stroomversnelling, en ondertekenden die ook. Samen met u stel ik vast dat men een jaar werkt aan de opbouw, dat men tot een consensus komt over een tekst, en dat men achteraf commentaar geeft op wat men zelf mee heeft goedgekeurd. Ik kan dat alleen maar vaststellen. Ik moet ook eerlijk toegeven dat eensluidende, unanieme adviezen van bepaalde organisaties soms moeilijk te krijgen zijn. Dat stel ik ook vast.

Mijnheer Danen, er zijn geen infomomenten en geen vergaderingen met inspraak. Dat is niet correct. De Stroomversnelling is tot stand gekomen, er is met alles rekening gehouden, er is samen een tekst gemaakt. Er was trouwens ook een website waarop burgers terechtkonden. Op de duur zou ik niet meer weten hoe je nog meer inspraak kunt geven. Die kritiek is niet correct.

Mijnheer Tobback, u hebt natuurlijk het begin van de zitting niet meegemaakt. Misschien was het iets te vroeg voor u. De vragen die daar werden gesteld, gingen over welke systemen en welke instrumenten ik zal inzetten en de manier waarop ik ze zal inzetten om de doelstellingen te bereiken. Daar hebben we het uitgebreid over gehad. Af en toe mist u een aantal dingen.

Vorige week nog hebben wij een aantal ondersteuningsmechanismen aangepast. Ik ben er mij dus wel van bewust dat er nog wat meer nodig is om de doelstellingen te bereiken. Gesproken woorden zijn niet voldoende. Een minister die het absoluut wil, is ook niet voldoende. Iedereen moet mee willen. Ik kan dit tot in den treure herhalen, ik zeg dat tegen de gemeenten, ik zeg dat tegen de provincies, de bedrijven, de burgers en ook tegen de andere overheden in dit land. Dat zijn zeer gevoelige zaken omdat ik mijn collega's oproep om bezig te zijn met de energie-omslag.

Er zijn heel wat ministers die een bijdrage kunnen leveren vanuit hun bevoegdheid, en ze doen dat ook. Minister Crevits, minister Vandeurzen, minister Homans, ze zorgen er allemaal vanuit hun bevoegdheid voor dat er zonnepanelen worden gelegd op de daken waarvoor zij bevoegd zijn. Minister Schauvliege werkt zeer hard met mij samen om de vergunningsprocedures voor de windparken zo ordentelijk mogelijk te laten verlopen. Ik heb wat dat betreft niet te klagen, maar we moeten met ons allen de sense of urgency toch wel beseffen.

Er zijn instrumenten die de plannen effectief kunnen helpen realiseren. Ik zie weinig concrete voorstellen. Mijnheer Tobback, u kent me langer dan vandaag, ik sta altijd open voor voorstellen. Als u zeer concrete goede voorstellen hebt om de doelstelling 2020 te bereiken, dan mag u ze mij altijd bezorgen. Een ding zal ik nooit doen, dat is nieuwe belastingen heffen om nieuwe geldstromen te organiseren om opnieuw te subsidiëren. Dat ga ik dus niet doen.

Ik ben er rotsvast van overtuigd dat we de doelstellingen niet halen met een grote pot geld. Dat is geen oplossing. De vergunningen voor de windparken komen er niet met extra geld. De bereidheid van de bedrijven om effectief te ondersteunen en te investeren in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie zal er niet komen met een grote pot geld. Die zal er komen met een mentaliteitswijziging waarbij iedereen beseft dat we het moeten doen, niet voor onszelf, maar voor onze kinderen, voor onze kleinkinderen en misschien ook voor de achterkleinkinderen van sommige mensen.

Mijnheer Bothuyne, u hebt gelijk. Opvolging is heel belangrijk. Met de Stroomversnelling merk ik dat we opnieuw een aantal zaken zullen moeten doen om op te volgen en te monitoren. Dat moeten we ook doen met andere overheden, en monitoren wat wordt gedaan en wat niet wordt gedaan. We zullen dat zeker ook moeten doen met het interfederaal energiepact. Ik wil de timing en de tabel nog eens verspreiden, maar die tabel stond ook al in het perscommuniqué van de vier energieminsters van dit land. Wellicht weet u nog op

welke dag we dat hebben verspreid. Er is altijd heel wat aandacht voor, het staat op de voorpagina's van alle kranten.

Daar is met andere woorden bijna geen aandacht voor. We zullen het opzoeken en u bezorgen. We zullen het perscommuniqué van de vier energieministers die zeggen wat de timing is van het Energiepact, aan alle commissieleden bezorgen. Ik blijf erbij: wat Vlaanderen betreft, blijven we ons houden aan de afgesproken timing.

Mijnheer Gryffroy, het is ook weer een vaststelling dat anderen wel de guts hebben om op basis van niet-bestaande wetten en decreten een aantal procedures in te voeren, maar als het gaat over het realiseren van een visie, ze wel wat minder guts hebben.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Het laatste wat u zei, vond ik het beste tot nu toe van vandaag.

U verwijt de SERV dat ze kritiek op zichzelf geven. Ik vind dat een kwaliteit. We zouden dat misschien allemaal wel eens moeten doen: in het eigen hart kijken of ons een spiegel voorhouden, want daar kun je veel uit leren. Ik vind dat dit de SERV tot eer strekt.

Ik weet wel dat er een timing is. Het zou er nog aan mankeren dat die er niet was. Mijn vraag was of die nog actueel of geüpdatet is. Zullen we nog landen eind dit jaar? Ik wil er alles aan doen om dat een kans te geven. Minister, ik begrijp van u dat u dat ook per se wilt. Ik heb van de andere gewesten en van het federale niveau begrepen dat men begint te twijfelen. Ik accepteer dat, evenmin als u, ook niet. Ik vraag u om ons die gedragen timing te bezorgen.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Voor mij gaat het ook nog om de timing. 'Energiepact regering-Michel komt te laat' lees ik op De Standaard online. De cruciale vraag is of we 31 december 2018 halen. Voor mij moet het, maar de vraag is of de anderen ook meegaan in dat verhaal. We lezen daar in de pers andere zaken over.

Ik verwijs nogmaals naar het commissieverslag van 31 mei 2017, waarin u zelf zegt: "Ik heb nog nood aan becijferde doelstellingen." In de Energievisie staat dat dit tegen eind dit jaar zal gebeuren. We hebben die cijfers ook nodig om ze in te brengen in het federale Energiepact. Op deze vraag had u nog niet geantwoord. Wanneer komen dus de becijferde doelstellingen? Zal dit eind dit jaar zijn? U zit dan eigenlijk de facto met een contradictio in terminis.

Minister Bart Tommelein: Die cijfers zullen er zijn ruim voor het einde van het jaar.

Andries Gryffroy (N-VA): Dat is oké.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de afschaffing van de omzendbrief LNE/2009/01 over de regulering van kleinschalige windturbines – 2730 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over kleine en middelgrote windturbines – 45 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik heb de debatten van vorige week heel goed gevolgd. Ik heb vastgesteld dat u de kleinschalige en middelgrote windmolens meer kansen wilt geven. Welke stappen u concreet hebt gezet, is me niet geheel duidelijk. Daarom lijkt deze vraag me nog actueel, ook al heb ik ze ingediend in augustus.

De provincie West-Vlaanderen heeft al een beleidskader opgemaakt voor kleinschalige windturbines. Ook de gemeenten kregen ondersteuning bij de opmaak van een gemeentelijk beleidskader. Deze beleidskaders geven de lokale overheden de mogelijkheid om bijvoorbeeld een bouwaanvraag eenvoudiger en efficiënter af te toetsen binnen een gedragen lokale visie.

ENGIE Electrabel heeft nu aangekondigd dat zij de binnen de twee jaar ten minste honderd kleine windmolens wil plaatsen bij landbouwers en kmo's. Deze kleinschalige windturbines zullen niet enkel in de provincie West-Vlaanderen worden geplaatst. Voor de realisatie van deze windturbines in de andere provincies zal er een beroep worden gedaan op de omzendbrief van 2009, namelijk LNE/2009/01, die een beoordelingskader en de randvoorwaarden schetst voor de inplanting van kleine en middelgrote windturbines, zodat de vergunningverlening in een globaal en uniform kader kan gebeuren.

U hebt zelf al aangegeven dat de huidige omzendbrief contraproductief werkt wat betreft de realisatie van kleinschalige en middelgrote windturbines. Dat hebt u vorige week nog aangehaald. In actie 12 onder punt 5 'Acties ter bevordering van het realiseren van 1563 GWh windenergie op land' van de conceptnota 'Windkracht 2020' wordt dan ook gepleit voor het afschaffen van deze omzendbrief.

Onder hetzelfde actiepunt wordt ook aangegeven dat de wenselijkheid en de wijze waarop kleine en middelgrote windturbines op een correcte en kostenefficiënte wijze ondersteund kunnen worden, onderzocht moet worden. De huidige representatieve projectcategorie voor de onrendabeletoeperekening en bijhorende bandingfactor zijn misschien niet optimaal voor deze types van windturbines.

Minister, wat is de stand van zaken in verband met de afschaffing van de omzendbrief LNE/2009/01? Werden er al stappen ondernomen om deze omzendbrief af te schaffen? Wat is de stand van zaken in verband met de uitwerking van een alternatief voor deze omzendbrief? Tegen wanneer mag dit alternatief worden verwacht? Werd het ondersteuningsmechanisme voor kleine en middelgrote windturbines al geëvalueerd? Werd er al aan een alternatieve vorm van ondersteuning gewerkt? Tegen wanneer zou deze alternatieve vorm van ondersteuning ingang vinden?

West-Vlaanderen en de West-Vlaamse gemeenten hebben al een beleidskader voor kleinschalige windturbines uitgewerkt. Wat is de stand van zaken in de andere provincies? Welke ondersteuning biedt Vlaanderen of zal Vlaanderen bieden aan de lokale overheden bij het uitwerken van een beleidskader met betrekking tot kleinschalige windturbines? Of zal dit op Vlaams niveau worden geregeld?

Online kunnen een aantal data worden gevonden over de geïnstalleerde windturbines. Deze data beperken zich tot de naam van de uitbater, het jaar van ingebruikname, de locatie en het aantal windturbines op deze locatie. Karakteristieken zoals het merk van de turbine, de masthoogte, wieklengte en het type turbine worden nergens vermeld. Nochtans kunnen deze karakteristieken een waardevolle bron van informatie vormen voor vergunningverlenende lokale overheden of voor geïnteresseerde burgers die meer informatie wensen over bijvoorbeeld de turbines die men in de buurt wil inplanten. Bent u bereid om meer informatie over de geïnstalleerde windturbines online ter beschikking te stellen?

Op de website van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) kan de barometer groene energie geraadpleegd worden. Deze barometer bevat echter alleen statische gegevens die soms 1,5 jaar oud zijn. Bent u bereid om een interactieve kaart, zoals de Europese zonnekaart, per groene energiebron te laten ontwikkelen zodat iedereen deze actuele opbrengst aan groene energie kan raadplegen?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, Vlaanderen is al enkele jaren intensief op zoek naar het beste beleidskader om hernieuwbare energie te realiseren. Indien Vlaanderen zijn doelstellingen voor hernieuwbare energie wil behalen, is het belangrijk dat het ook initiatieven op maat van kmo's en middelgrote ondernemingen uitwerkt.

Middelgrote windturbines kunnen een belangrijke rol spelen in het beperken van de energiekost voor kmo's en middelgrote ondernemingen. Zo kunnen ze hun eigen competitiviteit versterken en beschermen ze zichzelf tegen toekomstige mogelijke prijsspieken voor energie.

Het is dan ook opportuun om het potentieel van de kleine of middelgrote windturbines beter te benutten. Vlaanderen heeft maar een beperkte oppervlakte om hernieuwbare energie te ontwikkelen. Alles wat kan worden geïnstalleerd, moeten we meenemen. Bovendien maakt het versnipperde Vlaamse landschap het extra moeilijk om grootschalige windenergie breed te ontwikkelen. Een middelgrote windturbine heeft een veel kleinere impact op de omgeving. Middelgrote windturbines zijn daarenboven beter afgestemd om het verbruik van een kmo te dekken en noodzaken bijgevolg geen dure netverzwaring die veelal bij grote windparken noodzakelijk is. Een bedrijf dat bijvoorbeeld aan diepvriesstockage doet, heeft een permanent energieverbruik van minimaal 100 kilowatt. Als het bedrijf een middelgrote turbine kan plaatsen van 100 kilowatt, dan moet die zelfs niet aan het net worden gekoppeld. Dan kan de kabel in het gewone laagspanningsbord en moet het bedrijf minder energie aankopen.

In de Fastlane Windenergie werd er reeds het initiatief genomen om de meer dan 7 jaar oude omzendbrieven voor kleine en middelgrote windturbines te schrappen. Er is echter nog geen andere omzendbrief in de plaats gekomen.

Minister, u kent de voordelen van kleine- en middelgrote windturbines. Erkent u die? Is de huidige onrendabele top, die vooral op grote windturbines is afgestemd, afdoende om het plaatsen van middelgrote windturbines te stimuleren?

Welke studies hebt u reeds laten doen om de marktnoden voor middelgrote windturbines in kaart te brengen?

Uiteraard hebt u ondertussen aangekondigd dat u ook een CAPEX-ondersteuning wenst te geven aan kleine en middelgrote windturbines. Dat zal waarschijnlijk voor een deel het antwoord zijn op deze vraag, om deze onrendabele top te kunnen afstemmen.

Welke stappen werden al ondernomen naar een hernieuwde visie op kleine en middelgrote windturbines?

Is het opportuun om een nieuwe omzendbrief te maken voor kleine en middelgrote windturbines?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: De omzendbrief LNE/2009/1, die tot doel had een kader aan te reiken aan de vergunningverlenende overheden om bouwvergunningen voor windturbines met een gezamenlijk vermogen van maximaal 300 kilowatt te beoordelen, is ondertussen afgeschaft. Met het beleidsdomein Omgeving wordt nu overleg gepleegd over de wenselijkheid van een nieuwe omzendbrief. Hiervoor is nog geen concrete planning afgesproken, maar het is wel de bedoeling om zo snel mogelijk met een nieuw kader te komen dat het plaatsen van dergelijke windturbines moet faciliteren.

Vandaag krijgen kleine en middelgrote windturbines met een nominaal vermogen groter dan 10 kilowatt dezelfde ondersteuning als reguliere turbines van 2 of 3 megawatt. Tijdens haar begrotingsbesprekingen heeft de Vlaamse Regering echter beslist om deze ondersteuning voor kleine en middelgrote turbines te vervangen door een eenmalige investeringssteun. Hiervoor werd in de begroting in 4,2 miljoen euro per jaar voorzien.

Kleine en middelgrote windturbines kunnen inderdaad een bijdrage leveren aan de hernieuwbare energieproductie in Vlaanderen, voornamelijk daar waar door beperkingen het inplanten van grootschalige windenergie niet mogelijk is. We willen dan ook bij deze specifieke locaties, bijvoorbeeld bij landbouwbedrijven, gericht bekijken hoe we een kader kunnen creëren voor de mogelijkheden voor het vergunnen van kleine windturbines. Het gaat inderdaad niet alleen om landbouwbedrijven, maar ook om bedrijven die effectief een constante nood hebben aan een bepaald volume. Hoe we dit beleidskader concreet vorm zullen geven, vormt het voorwerp van het overleg met het beleidsdomein Omgeving.

Over de in Vlaanderen operationele windturbines is de beschikbare informatie nu al online te raadplegen op de website van het Vlaams Energieagentschap (VEA). Via de Vlaamse windenergiesector kan nog bijkomende informatie worden verkregen over de verschillende types van windturbines die worden geïnstalleerd. Ten aanzien van de productie van groene stroom uit grootschalige windturbines stellen we op kwartaalbasis het operationeel vermogen publiek ter beschikking, via de 'barometer groene energie' op de website van het VEA. Daar vindt het publiek de recentste officiële gegevens over groene energie in Vlaanderen, onder meer ook over windenergie. Ik zal aan het VEA vragen om deze data frequenter bij te werken.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Er beweegt inderdaad heel wat in dit domein. Dat zal allicht de komende jaren blijven bewegen.

Minister, hebt u indicaties dat er, als gevolg van de aangepaste ondersteuningsmechanismen, veel meer molens zullen bijkomen? Op basis waarvan hebt u investeringssteun beslist? Op basis van adviezen van het VEA of van de SERV of van andere organisaties? Het is natuurlijk belangrijk dat als u iets verandert, dit zorgt voor meer kleine en middelgrote windmolens in plaats van minder. Ik hoop echt dat dat het geval zal zijn.

U zegt dat het beleidskader in ontwikkeling is. Kunt u mij een timing geven van wanneer dat beleidskader zal zijn afgerond? Ik denk dat een aantal investeerders aan het wachten zijn om een windmolen te kunnen plaatsen tot er meer duidelijkheid is.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik noteer dat de omzendbrief de facto vernietigd is en dat er dan ook geen nieuwe moet komen.

Minister Bart Tommelein: Dat heb ik niet gezegd.

Andries Gryffroy (N-VA): Komt er een nieuwe? En wanneer?

Minister Bart Tommelein: Ik heb al gezegd dat er een nieuwe zal komen.

Andries Gryffroy (N-VA): Wanneer?

Minister Bart Tommelein: Zo rap mogelijk.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik ben ook benieuwd wanneer dat beleidskader met die 4,2 miljoen euro er kan komen.

Er zijn ook al technieken voor kleinere windturbines van minder dan 10 kilowatt. Langs de Schelde weet ik een paar prototypes staan. Er kunnen er ook aan de kust komen. De kust, dat interesseert u toch, minister? Daar wil men gaan werken met kleine windturbines van minder dan 10 kilowatt, die men bijvoorbeeld aansluit op de teller van de gemeenschappelijke delen. Maar daarvoor is niet in groenestroomcertificaten voorzien. De vraag is dan waarom u daar niet in voorziet? Of zult u dan in een CAPEX-ondersteuning voorzien?

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Ik dank de vraagstellers voor hun vragen en de minister voor zijn antwoord.

Collega's, hier wordt voorbijgegaan aan een essentieel punt: er wordt een omslag gemaakt van rendementsondersteuning naar investeringssteun. We hebben net maanden gedebatteerd over de kostprijs van groenestroomcertificaten, en nu heeft de regering eindelijk het licht gezien en ondersteunt zij de investering volgens beschikbare budgetten. Dat is een heel goede evolutie. Een eenmalige investeringssteun is bovendien duidelijk. Dat biedt zekerheid voor wie ermee aan de slag wil en is niet het onderwerp van jaarlijks of tweejaarlijks wisselende ondersteuningsniveaus. In die zin ben ik zeer verheugd met de omslag die de regering in dezen heeft gemaakt en met haar niet aflatende inspanningen om alle soorten types van hernieuwbare energie maximale ontplooiingskansen te geven. Of dat steunniveau dan een euro meer of minder is, mijnheer Gryffroy, dat laat ik over aan de wijsheid van de regering. We zullen het wel zien wanneer het naar het parlement komt.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Danen, asap. U kent dat: 'as soon as possible'.

Wat ik als minister van Begroting meer dan wie ook weet, is dat als wij geld innen, wij dat het best in hetzelfde jaar uitgeven. Want anders zit je met ESR-discussies. Als ik inschrijf dat er investeringssteun zal zijn voor een project met kleine windmolens, is het de bedoeling dat geld uit te geven in 2018. Als ik toch een klein beetje goed bezig wil zijn, wat mijn bedoeling is, dan betekent dat dat wij toch het best tegen het eind van dit jaar weten wat wij zullen doen. Ik wil dat tegen het eind van dit jaar rond hebben, zodat we dat project in 2018 kunnen starten.

Het bedrag van 4,2 miljoen euro is uiteraard niet willekeurig. Het is opgebouwd in overleg met de actoren, in functie van wat realistisch en mogelijk is. Ik kan beslissen om 100 miljoen euro uit te trekken, maar dan had ik ook de energieheffing wat hoger moeten maken. Maar dan zouden we dat niet geplaatst krijgen. Want 2018 is, zoals jullie weten, ook een verkiezingsjaar in de gemeenten. Als er iets is dat nogal gevoelig ligt bij de lokale besturen, dan zijn het de projecten met windmolens. Daarom niet altijd in negatieve zin, ik ken er die daar voluit voor gaan.

Mijnheer Gryffroy, ik zal nog eens proberen te zeggen wat ik heb gezegd. De omzendbrief is afgeschaft, maar wij plegen met het beleidsdomein Omgeving overleg over de wenselijkheid van een nieuwe omzendbrief. Wij hebben nog geen concrete planning afgesproken. Het is de bedoeling om zo snel mogelijk tot een nieuw kader te komen, dat het plaatsen van dergelijke windturbines moet faciliteren. U concludeert daaruit dat ik heb gezegd dat er geen nieuwe omzendbrief moet komen. Ik concludeer daaruit dat er waarschijnlijk wel het best een nieuwe komt. Maar daarmee heb ik niet gezegd dat er zeker een komt. Het zou kunnen dat wij tot de conclusie komen dat dat niet nodig is. Maar ik denk niet dat ik gezegd heb dat er géén komt.

Het is het best om te beginnen met de middelgrote windturbines. Ik begrijp uw pleidooi: alle beetjes helpen. Ik zal niemand tegenhouden die wil investeren in hele kleine windmolens, maar er moet een zekere rentabiliteit aan vastzitten. Ik ga niet oversubsidiëren. Ik heb in West-Vlaanderen al kleinere windmolens gezien op het dak van bedrijven. Ze draaien. Ik heb ook bij mijn bezoek aan Duitsland gezien dat daar molens stonden te draaien op het dak van appartementen. Ik heb heel duidelijk gevraagd: tiens, dat is wel interessant. Waar dient dat voor? Dan hebben ze mij eerlijk geantwoord dat de rentabiliteit absoluut niet hoog genoeg is. Het is meer een symboliek.

Mijn vrouw heeft me eens een project getoond met een boom die draait. Ik heb de kostprijs en het rendement van die boom berekend en ik kwam tot de vaststelling dat om die boom terug te verdienen, hij minstens 35 jaar in mijn voortuin zou moeten staan. Ik vind dat wel mooi, maar een investering op 35 jaar ga ik op mijn gezegende leeftijd niet meer doen. En ik ga er ook de overheid niet voor laten betalen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Bedankt voor uw antwoord. Ik kijk uit naar meer duidelijkheid, want als we meer molens willen, moet er meer duidelijkheid zijn. Ik begrijp dat dit tegen eind dit jaar het geval zal zijn.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): De omzendbrief is me duidelijk, maar de reden van mijn vraag over de windturbines van minder dan 10 kilowatt was dat, zoals u

weet, er aan de kust altijd een goede windsnelheid is. Dat kan niet worden vergeleken met het West-Vlaamse binnenland, op de as tussen Kortrijk en Gent, waar bij projecten eerder de symboliek dan het rendement een rol speelt. Zelfs op de snelweg tussen Gent en Brussel staan er enkele van die kleine windmolens, maar aan de kust zijn er wel mogelijkheden. Mijn vraag was de volgende: er is inderdaad niet in groenestroomcertificaten voor windmolens met een capaciteit van minder dan 10 kilowatt voorzien. Worden die kleinere windmolens wel mee opgenomen in het beleidskader?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik zal vragen aan Marc Coucke om te bekijken of op de tribune van KV Oostende windmolens kunnen worden geplaatst, als project, maar ik zal dat project niet ondersteunen. Zo eenvoudig is dat. *(Opmerkingen van Stefaan Sintobin)*

Ik begrijp dat u heel veel windmolens aan de kust wil plaatsen. Ik dank u daarvoor.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik vraag niet of u ze gaat ondersteunen, maar zitten ze ook vervat in die 4,2 miljoen euro? *(Minister Bart Tommelein knikt van nee)*

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Robrecht Bothuyne aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de financiering van de omschakeling van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas – 2769 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over het uitblijven van een nationaal fonds voor de financiering van het converteren van het L-gasnet naar een H-gasnet – 2800 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de oprichting van een energiefonds en de opportuniteiten bij de ombouw van het aardgasnet – 23 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de overschakeling van laagcalorisch naar hoogcalorisch aardgas – 46 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Nevens

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): We hebben het al regelmatig gehad over de omschakeling van laag- naar hoogcalorisch aardgas. In Vlaanderen zijn er ongeveer 900.000 gezinnen die via het distributienet gas thuis krijgen geleverd dat afkomstig is uit Nederland. In de komende jaren zullen die gezinnen, als ze gasconsument willen blijven, gas krijgen dat afkomstig is van elders dan Nederland. Nederland heeft besloten om de uitvoer van gas naar België stop te

zetten vanaf 2030. We hebben in de commissie ook al besproken dat er zelfs stemmen opgaan om dat sneller te doen. In de periode van 2024 tot 2030 zal de uitvoer naar België stapsgewijs worden afgebouwd.

Omdat het aardgas dat afkomstig is uit Nederland laagcalorisch is en het gas dat van elders ingevoerd zal worden hoogcalorisch is, gas met een grote hoeveelheid energie per kubieke meter, zal de omschakeling aanpassingswerken met zich meebrengen voor de transmissie- en distributienetbeheerders die de drukregelaars van het transmissie- en distributienet moeten bijstellen. Binnen in de huizen van de gezinnen zou de omschakeling normaal gezien geen probleem mogen geven omdat alle gastoestellen die na 1978 in België werden verkocht geschikt zouden moeten zijn voor de beide types van gas. Maar het is toch aangewezen dat de gastoestellen bij al die gezinnen worden gecontroleerd zodat het zeker is dat ze ook nog veilig kunnen werken met hoogcalorisch gas.

Bij de vorming van de Federale Regering was afgesproken dat er een fonds zou worden aangelegd om de omschakeling van laag- naar hoogcalorisch gas voor alle gezinnen in België te financieren. Helaas is, voor zover wij weten, dit fonds er nog niet. We dringen er nochtans hard op aan. Minister, we hopen dat u hetzelfde kunt verwezenlijken als met de terugbetaling van de federale bijdrage, namelijk een federaal initiatief.

Ondanks die onduidelijkheid hebben de distributienetbeheerders beslist om toch al te starten met de noodzakelijke voorbereidingen om de omschakeling in de komende jaren mogelijk te maken. Daarbij is sprake van een twee nieuwe proefprojecten, een eerste in Sint-Truiden en een tweede op het Kiel en in Borgerhout. Ze volgen op een eerder pilootproject dat liep in de omgeving van Houthalen-Helchteren in de periode maart tot juni 2016.

Ondertussen is daaromtrent ook een communicatie van uw federale collega gekomen. Bij ons weten is er echter nog altijd geen financiering. Dat is nochtans waarover het gaat, ook in het federale regeerakkoord. Er is niet alleen vanuit de Federale Regering een communicatie, er was ook een communicatie van de Nederlandse minister van energie. De Nederlandse minister vindt alle kosten voor de omschakeling van laag- naar hoogcalorisch aardgas onzinnig en verkiest blijkbaar andere alternatieven in plaats van die zware kosten te dragen. Mijn vraag daarbij is: als men in Nederland zelf die kosten te hoog inschat, waarom maken wij die kosten dan? Hoe groot schat u de kosten voor de omschakeling in?

Hoe ver staan we met de financiering van die omschakeling? Hoe ver staan we met de oprichting van het federale fonds? Hebt u daarover al overleg gehad met uw federale collega, eventueel in het Overlegcomité? Zullen de distributienetbeheerders opnieuw geld moeten lenen om die werken te kunnen betalen?

Welke stappen zult u ondernemen in de richting van de Federale Regering over de oprichting van het federaal fonds?

Welke lessen zijn er te trekken uit het pilootproject in Houthalen-Helchteren van vorig jaar?

Waarom is er besloten om twee nieuwe proefprojecten uit te voeren?

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): De heer Bothuyne heeft het dossier geschetst. Het heeft dus weinig zin dat ik alles herhaal. De bottomline van onze vragen is natuurlijk: hoe wordt dit alles gefinancierd? De heer Bothuyne heeft verwezen naar het federale regeerakkoord. Voor de volledigheid van het verslag wil ik even citeren wat er daarover in het federale regeerakkoord staat: "Er wordt

een nationaal fonds gecreëerd dat voorziet in de financiering van de ombouw van laag- naar hoogcalorisch gas. De regering zal een optimale financiering en kalender vaststellen.”

Na afgelopen maandag – blijkbaar had u maandag agendaproblemen – werd de infocampagne in verband met de omschakeling van gas op gang gebracht. Dat is natuurlijk een beetje ongelukkig, maar het is wel meer dan alleen maar agendaproblemen. Het is niet de eerste keer dat u in de clinch gaat met mevrouw Marghem. Ik hou mijn hart vast voor het Energiepact, waarover we het daarnet hadden, niet alleen voor de timing om het Energiepact eind dit jaar te halen, maar ook voor wat we op ons bord zullen krijgen. Over dit dossier is er duidelijk een meningsverschil. Ik citeer wat mevrouw Marghem gisteren in de Kamer heeft gezegd: “Dat nationaal fonds zal de principes van de bevoegdheidsverdeling moeten respecteren. De ontvangsten van één gewest kunnen niet gebruikt worden voor uitgaven voor de omschakeling van het distributienet in een ander gewest of voor het transportnet, net zoals de federale ontvangsten niet gebruikt mogen worden voor uitgaven verbonden aan de omschakeling van het distributienet.” Als argument gebruikt mevrouw Marghem natuurlijk het feit dat er meer gezinnen betrokken zullen zijn in de omschakeling in Vlaanderen dan in Brussel of Wallonië.

Ik wil er nog aan toevoegen dat de infocampagne – u zult misschien zeggen dat dat uw bevoegdheid niet is en verwijzen naar mevrouw Marghem – van start is gegaan tot ontevredenheid van de installateurs. Ook zij zeggen dat er nog geen enkele duidelijkheid is over hoe de omschakeling zal gebeuren en zeker ook al niet over de kostprijs van een en ander.

Daarom mijn vragen, die uiteraard aansluiten bij de vragen van de heer Bothuyne. Hoe staat het met de financiering? Waarom was u maandag niet aanwezig? Hoe moeten we verder met dit dossier?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Mijn vraag heeft een enigszins andere insteek. De basis is natuurlijk dezelfde. Het gaat over de omschakeling van ons gasnet.

Ik ga u de inleiding besparen, maar ik wil wel opmerken dat de prijs voor de controle of de aanpassing van de toestellen tussen de 50 en 150 euro zou schommelen, maar ik weet dat er ook andere bedragen circuleren, dus de prijs moet nog duidelijk worden. Die zal misschien ook afhangen van het type van toestel. Wat echter belangrijker is, is dat er ook oudere toestellen zullen zijn die niet meer converteerbaar zijn.

Deze aardgasklanten – we schatten ze op 40.000 tot 50.000 in Vlaanderen – zullen zich genooddaakt zien om een nieuwe gasverwarming aan te schaffen of om eventueel te opteren voor een alternatief zoals een warmtepomp. U hebt in de pers al duidelijk laten verstaan dat de Vlaamse Regering niet geneigd is om een aankooppremie goed te keuren.

In het antwoord op een eerdere vraag van mij over de opportuniteitsafwegingen bij de ombouw van een laagcalorisch naar een hoogcalorisch gasnet, gaf u aan dat deze opportuniteitsafwegingen en de ombouw van het net twee verschillende zaken zijn die niet mogen worden vermengd. Maar in de feiten zal dat toch het geval zijn, want er zullen gasklanten zijn die geconfronteerd zullen worden met een niet-converteerbaar gastoestel waardoor zij op zoek moeten naar een nieuwe gasinstallatie of een alternatieve verwarmingsbron. Volgens ons geeft dat toch een aantal kansen. Daarom heb ik de volgende vragen voor u, minister.

Zijn de regionale regeringen en de Federale Regering tot een akkoord gekomen over het oprichten van een energiefonds? Wanneer zal dat dan gerealiseerd worden? Wat zijn de modaliteiten? Zullen de aardgasklanten die eigenaar zijn van een verouderde, niet-converteerbare aardgasinstallatie, enkel de aanbeveling krijgen om hun gasinstallatie te vernieuwen, of wordt er, de doelstellingen van het Renovatiepact indachtig, ook gecommuniceerd over mogelijke duurzame alternatieven voor een aardgasinstallatie? In uw antwoord tijdens de commissievergadering van 6 juli 2017 gaf u aan dat het de bedoeling is om de energieprestatie van het bestaande woningpark substantieel te verbeteren en aldus het fossiel aardgasverbruik te laten verminderen. Het vervangen van een verouderde gasinstallatie door een moderne installatie zal natuurlijk voor een substantiële verbetering zorgen, maar zal niet bijdragen aan de transitie naar een fossiele brandstofarme maatschappij.

– *Valerie Taeldeman treedt als voorzitter op.*

Moet uw antwoord van toen worden geïnterpreteerd als een vervanging van een oude gasinstallatie door een nieuwe installatie, of zult u toch stappen ondernemen om de oude installatie te vervangen door een fossielebrandstofvrij alternatief, wat mogelijk zou kunnen zijn bij de 40.000 tot 50.000 aardgasverbruikers met een niet-converteerbare installatie? Om welke stappen zou het dan gaan?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): We kennen het verhaal. De gaswinning in Groningen en de aardbevingen komen geregeld in de actualiteit en in dit parlement. Ik heb in het begin van de legislatuur er dan ook op aangedrongen om te kijken of we niet versneld moeten werken. Het contract loopt inderdaad tot 2030. Nederland zou het technisch kunnen oplossen, als ze weigeren nog gas te exporteren, door rijk aardgas te mengen met stikstof. Dan krijg je ook arm aardgas en dat is natuurlijk een 'cashdrain' voor een staatskas. Dan is de vraag hoe waterdicht dat contract is.

Niettemin citeer ik gewoon wat Bérénice Crabs zegt als secretaris-generaal van de koepel van de netbeheerders, namelijk dat als de focus op 2030 dreigt te vervroegen, we de planning dringend moeten herbekijken.

Ik zeg iets over de aantallen. 62 procent van de aansluitingen op arm aardgas situeert zich in Vlaanderen, 31 procent situeert zich in Brussel en 7 procent in Wallonië. Dan krijg je de discussie wat het moet kosten. In artikels op Belga en in De Tijd, maar ook in de Franstalige pers, is er nogal wat te doen geweest over de kostprijs. Daar zijn de vragen open. Men spreekt over een bedrag tussen 0 en 50 euro per gezin voor de controle van het toestel. Als ik het vlug uitreken, betekent dat 240 miljoen euro. Als ik minister Marghem en de kranten goed begrijp, is dat dan ten laste van de gezinnen. Voor de distributienetbeheerders (DNB's) gaat over ongeveer 200 miljoen euro en voor het transportnet over 50 miljoen euro. Maar die 200 en die 50 miljoen euro zouden al gebudgetteerd zijn in de tarifiering voor de komende tien jaar. Dat betekent dus 25 miljoen euro per jaar.

Dan krijg je inderdaad de discussie over wanneer er een grotere kost is. Dat gaat over toestellen die dateren van voor 1978, veertig jaar oud dus. Ik denk dat als je een ketel hebt staan van veertig jaar oud, het misschien interessant is om te overwegen om bijvoorbeeld een hoogrendementsketel of een condenserende gasketel te gaan plaatsen. Ik denk dat er weinig mensen zijn die nog een ketel hebben van meer dan veertig jaar oud. Als we in 2028 zijn, is die ketel vijftig jaar oud. Ik denk dus dat dat zal meevallen, maar men kan er inderdaad geen exact getal op te zetten. Het aantal mensen dat effectief zijn toestel zou moeten vervangen, zal meevallen.

Wat mij wel verwonderde, is dat minister Marghem plots een discussie voert over het verschil in definitie tussen een nationaal fonds en een federaal fonds. Dat vond ik een beetje een bizarre stelling. Een nationaal fonds of een federaal fonds: 'What's in a name?' Er is inderdaad een duidelijk regeerakkoord. Ik stel vast – en dat is de vraag die moet worden besproken – dat het ofwel wordt betaald via de DNB's ofwel via de transportnetbeheerder. Ik heb daarnet gezegd dat 62 procent van de aansluitingen op arm aardgas in Vlaanderen zit. Wel, als je van het totaal aantal aansluitingen gaat berekenen wat er in Vlaanderen zit, is dat 64 procent. Met andere woorden, ik denk niet dat het voor de Vlaamse consument een groot verschil zal uitmaken of het via het distributienet wordt verrekend of via het transportnet; het is vooral een strijd tussen Brussel en Wallonië. In Brussel spreekt men immers over alle aansluitingen, met 31 procent van alle aansluitingen op arm aardgas, en voor Wallonië slechts 7 procent. In verhouding is dat dan over de totaliteit 14 procent en 22 procent. Ik denk dat de discussie daar vooral speelt, en minder in Vlaanderen, ook al staat het in het regeerakkoord. Maar puur wat er in het regeerakkoord staat, mag ons niet beletten het ondertussen uit te voeren. Als het ons dat wel belet, dan stel ik voor om het toch uit te voeren.

Minister, wat werd er op het Overlegcomité beslist? Welke stappen zal de federale minister zetten? Er is een persconferentie geweest, maar wat is er dan concreet? Wie neemt nu de kostprijs op zich: het federale of niet het federale? Is er een nationaal fonds of een federaal fonds? Wat kunnen wij doen om de overschakeling in goede banen te leiden? Er zijn immers blijkbaar commentaren van mensen die zeggen dat ze onvoldoende weten en dat er meer campagne moet komen. Ik woon zelf niet in een gebied met arm aardgas. Ik kan er dus niet over meespreken. Ik veronderstel dat de gezinnen en de bedrijven reeds op de hoogte zijn waar het zal gebeuren en hoe het zal worden gecommuniceerd. Welke rol neemt de netbeheerder op zich?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Collega's, dank u wel voor de vragen. De totale financieringskosten, dus niet enkel voor de Vlaamse gezinnen, worden geschat op 500 miljoen euro. Om ervoor te zorgen dat alle Belgische aardgasverbruikers, de gezinnen en de bedrijven, in gelijke mate bijdragen aan de kosten als gevolg van de aanpassing van het distributienet, ongeacht waar ze wonen of gevestigd zijn, heeft de Federale Regering in volgende passage voorzien in het regeerakkoord: "Er wordt een nationaal fonds gecreëerd dat voorziet in de financiering van de ombouw van laag- naar hoogcalorisch gas. De regering zal een optimale financiering en kalender vaststellen." Een deel van de investeringen situeert zich op het niveau van Fluxys. De Vlaamse distributienetbeheerders staan in voor de aanpassingen van hun eigen netwerk. Er zijn tot op heden nog geen nieuwe gegevens bekend over de kosten van de omschakeling.

Ik blijf er vanuit Vlaanderen op aandringen dat er een fonds komt, gezien het federaal regeringsakkoord en de afspraken die hierover gemaakt zijn binnen het Overlegcomité. Ik heb dat onderwerp ook op het Overlegcomité laten agenderen. Daar heeft de Federale Regering de opdracht gekregen om in overleg te gaan met de gewesten. Dat was de uitslag van het Overlegcomité begin september.

Ik stel inderdaad samen met u vast dat er al verklaringen worden afgelegd over dat fonds nog vooraleer de eerste uitnodiging voor overleg is verstuurd vanuit de Federale Regering. Ik ben het daar dus niet mee eens.

Ik vind het ook niet gepast dat daarover al verklaringen worden afgelegd. Ofwel overleg je met de gewesten, ofwel overleg je niet. De uitnodigingen voor het overleg zijn pas gisterenavond bij mij aangekomen, waarschijnlijk omdat ik er

toch wel een punt van heb gemaakt dat er eerst overleg moet zijn vooraleer er uitspraken over worden gedaan.

Ik blijf erop aandringen dat er een fonds komt. Als er geen akkoord kan worden gevonden over het fonds, zal de VREG een methodologie uitwerken en overwegen om de kosten in de tariefmethodologie op een andere wijze te behandelen. Ik heb vastgesteld dat de verklaringen van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest al in die richting wezen en dat ze dat al verrekend hadden in hun tarieven. Ik kan duidelijk zijn dat de VREG dat niet heeft gedaan. We hebben er nog geen enkele stap voor gezet. Hoe het kan dat de Brusselse autoriteiten of de regulator dat al doen nog vooraleer er een akkoord is, begrijp ik helemaal niet. Het is de wereld op zijn kop.

Het is dus goed dat ik de kwestie geagendeerd heb op het Overlegcomité van 6 september. Gisteravond om 19.01 uur is er een mail aangekomen met de vraag om samen te zitten. Ik heb een brief gestuurd heb aan mevrouw Marghem om nogmaals aan te dringen om de beslissing van het Overlegcomité en van het regeerakkoord onverwijld uit te voeren.

De omschakeling die in de zomer van 2016 gerealiseerd werd in Houthalen-Helchteren in het kader van een proefproject, werd toegelicht aan de taskforce. Infrac meldt dat de omschakeling in Houthalen-Helchteren succesvol is verlopen. In totaal ging het om 5242 aansluitingen. Er werd een overzicht gegeven van de planningswerkzaamheden voor het conversieproject, het verloop van de conversie met onder meer communicatie naar de afnemers en technische acties op het net, en ervaringen met aangetroffen gastoestellen.

De projecten die gepland staan voor juni 2018 zijn geen proefprojecten meer. Dit zijn de eerste gemeenten die zullen omschakelen in uitvoering van de indicatieve planning uitgewerkt door Synergrid – de organisatie die de distributienetbeheerders in ons land overkoepelt – die loopt tot 2029. Het zal dus meer dan een decennium lopen.

De communicatie met de eigenaar van het te vervangen toestel, wordt onder andere door de bevoegde installateur gedaan die de controle komt uitvoeren, en ligt dus niet rechtstreeks in mijn handen. Van mijn kant heb ik reeds aangegeven, en zal ik ook blijven herhalen, dat in de enkele gevallen – het blijkt maar een half procent te zijn – waarin klanten hun installatie moeten vervangen, dit best als een moment aangegrepen wordt om na te denken over duurzame alternatieven voor verwarming. Dat kunnen warmtepompen zijn, warmtepompen met zonnepanelen, zonneboilers, condensatieketels. Voor deze investeringen kunnen de bestaande premies en ook de energielening aangewend worden. Het is dus goed om de mensen ervan bewust te maken dat de omschakeling kan. Je kunt 1,6 miljoen Belgen zomaar niet van het net afsluiten en zeggen dat ze maar een andere oplossing moeten zoeken. De situatie in Nederland is niet gelijk aan die in België. Ik ga dan ook geen appels met peren vergelijken.

Mijn administratie en kabinet staan in nauw contact met de distributienetbeheerders, met de VREG en via de taskforce ook met de andere kabinetten en overheden. Mochten er zich wijzigingen voordoen aan de timing, dan zal dit overeenkomstig worden gepubliceerd via de overkoepelende website, www.gasverandert.be, alsook via het Vlaamse portaal en de websites van de distributienetbeheerders.

De algemene website www.gasverandert.be en de campagne over de omschakeling, die door de federale overheid getrokken wordt, zijn eerder deze week gelanceerd.

Op deze website zullen gezinnen en bedrijven via hun postcode kunnen controleren of hun gemeente zich in het omschakelingsgebied bevindt of niet. Voor specifieke informatie worden zij doorverwezen naar de websites van de gewesten en netbeheerders. Via de websites van de Vlaamse netbeheerders zullen gezinnen en bedrijven een voorlopige tijdslijn kunnen raadplegen waarop zij kunnen zien wanneer welk gebied omgeschakeld zal worden. Deze tijdslijn is indicatief en kan nog worden gewijzigd.

De gezinnen en bedrijven die in een specifiek conversiegebied gesitueerd zijn, zullen ruim voor omschakeling via de lokale netbeheerder op de hoogte worden gebracht van de komende omschakeling. In augustus 2017 heeft Infracore de eerste communicatieacties ondernomen voor de conversie in Zuid-Limburg en Hoboken. Meer dan 50.000 brieven zijn reeds verstuurd om de betrokken gezinnen en bedrijven te informeren over de komende omschakeling.

De installateurs zijn blijkbaar – ik heb het ook gelezen – niet tevreden over de communicatie, over het feit dat ze niet op de hoogte zijn van wat er zich allemaal afspeelt. Ze zijn op dezelfde manier gevat als burgers, maar ze zijn voornamelijk mistevreden over de communicatie van wat maandag gebeurd is. Ik heb de installateurs uitgenodigd voor overleg op mijn kabinet. Volgende week zal het overleg met de installateurs dan ook plaatsvinden zodat ik kan luisteren naar de problemen die zij hebben.

Ik geef nog even mee dat een gasinstallatie volgens een omzendbrief om de twee jaar moet worden nagekeken. Ik ben er mij van bewust dat blijkbaar een heleboel Vlamingen dat niet doen. Dit is natuurlijk een opportuniteit voor de installateurs, maar dat zal ik volgende week met hen bespreken.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord.

U spreekt over 500 miljoen euro kosten. In een andere communicatie spreekt men over 200 miljoen euro en 50 miljoen euro op het niveau van Fluxys. Misschien moet er nog wat duiding worden gegeven over welke kosten er wanneer, door wie en waar zullen worden gemaakt. Dat zijn drie elementen die belangrijk zijn.

Ik ben blij dat u aandringt om het federaal fonds effectief waar te maken. Het is een afspraak in het federale regeerakkoord. Het zijn inderdaad vooral de Brusselaars en de Vlamingen die er misschien iets meer gebruik van kunnen maken, maar op federaal niveau is men bevoegd voor de bevoorradingszekerheid, voor de afspraken met Nederland en voor de gevolgen van de gewijzigde afspraken met Nederland. De financiële gevolgen moeten door het federale niveau mee in rekening worden gebracht en er moet mee verantwoordelijkheid voor worden opgenomen, in goed overleg met de gewesten. In die zin is het alvast positief dat u een uitnodiging hebt gekregen voor overleg. Dat is stap één, en hopelijk volgt dan snel stap twee in de verdere afwikkeling van het opzetten van het fonds, wat toch een belangrijk onderdeel was van het regeerakkoord wanneer het gaat over energie.

De proefprojecten rond de omschakeling zelf op het terrein zijn gunstig verlopen. Meer dan 5000 gezinnen hebben in Houthalen-Helchteren de omschakeling al gemaakt. Een verdere uitrol van de omschakeling, conform de tijdslijn die Synergrid is overeengekomen, is zeer positief.

Ik steun wel het idee om zeker, waar mogelijk, duurzame alternatieven voor verwarming op aardgas of op fossiele brandstoffen maximaal te promoten en dat ook te combineren in de campagne die is opgezet. Het is een opportuniteit

waarbij we heel veel gezinnen moeten bereiken vanwege de omschakeling. We moeten letterlijk binnengaan in honderdduizenden woningen in Vlaanderen om die omschakeling mogelijk te maken. Laat ons van die opportuniteit gebruikmaken om ook die gezinnen te vatten en duurzame alternatieven, duurzame verwarming, duurzame energievoorziening, energiebesparing ook, te promoten.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister, u hebt ook verwezen naar het regeerakkoord. Ik denk dat het regeerakkoord duidelijk is. Wij ondersteunen dus ook de vraag naar een nationaal fonds. Misschien dat vanuit het nationaal fonds wat meer geld zal worden gebruikt voor Vlaanderen, maar dat is slechts een fractie van de transfers die wij jaarlijks naar Wallonië doen. Op dat vlak is er geen probleem.

Goed dat u een uitnodiging hebt ontvangen om eindelijk in overleg te gaan, want dit dossier is nogmaals een bewijs dat België niet werkt.

Ik zou u ook aanraden om het woordje 'onverwijld' niet te gebruiken. We hebben het hier al eens gebruikt, en het is niet goed afgelopen. Ik zou dus voorstellen om het niet meer te gebruiken.

Goed dat er ook overleg met de installateurs komt. Het is natuurlijk wel een beetje eigenaardig dat er een informatiecampagne op gang wordt getrapt waar u niet aanwezig was – ik verwijt u dat niet –, maar zeker dat er een informatiecampagne op gang wordt getrapt waarbij er nog onduidelijkheid is over de kostprij, ook zeker bij de installateurs. Het is vooral mijn bekommernis wat dit aan de mensen gaat kosten.

En ik ben het met u eens dat dit kan worden gecombineerd met de tweejaarlijkse controle van de verwarmingsketel en dergelijke. U zult zeggen dat het om een minieme fractie gaat van mensen die met toestellen van voor 1978 zitten, maar dat zijn precies de meest kwetsbare en arme gezinnen. Sommige mensen hebben die toestellen nog omdat zij gewoon de middelen niet hebben om te investeren in nieuwe toestellen. U verwijst naar premies, maar zelfs in dergelijke gevallen zijn premies niet voldoende. We moeten vooral deze minieme groep van nabij opvolgen en zorgen dat ook zij mee zijn in dit verhaal.

Ik wil ook graag nog een suggestie doen. Er zullen tal van informatiecampagnes plaatsvinden, dat is al gebeurd, waarbij gezinnen en bedrijven op de hoogte worden gebracht maar misschien kunnen we ook de lokale overheden, de gemeenten inschakelen om ervoor te zorgen dat gezinnen en burgers voldoende op de hoogte worden gebracht.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik wil nog eens een pleidooi houden om van deze gelegenheid gebruik te maken om mensen te stimuleren om naar duurzame warmtebronnen te gaan. Ik heb het dan niet alleen over de mensen met oude toestellen of met toestellen van voor 1978, maar ook over mensen met toestellen die wat ouder en versleten zijn maar die nog niet per se aan vervanging toe zijn. Dit kan een opportuniteit zijn om mensen de kans te geven om over te schakelen naar duurzame energie. Ik heb de idee dat sommigen hier rond de tafel – en daarmee verwijs ik niet naar de heer Bothuyne die net ook dat pleidooi heeft gehouden – er automatisch van uitgaan dat iedereen die omschakeling moet maken, dat dit voor een deel door de algemene middelen en voor een deel door de persoon zelf wordt betaald, en dat een oude door een nieuwe gasketel zou worden vervangen. Ik vind dat geen evidentie, ik vind het eerder evident om de keuze te maken voor een duurzame energiebron wanneer die mogelijkheid zich

voordoet. Ik ben ervan overtuigd dat de communicatie hierover een duwtje in de rug kan geven. Ik hoop dan wel dat de communicatie beter zal verlopen dan wat maandag is afgesproken, want wat maandag is gebeurd, was toch wel een beetje een slag in het water.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Minister, wanneer de communicatie die in de krant staat niet klopt met de cijfers die u hebt meegedeeld, dan zal de eerste discussie op het eerste Overlegcomité over de cijfers gaan. In de pers staat duidelijk dat het transport 50 miljoen euro en de distributienetbeheerders 200 miljoen euro kosten, maar dan zegt Sibelgas dat dit al in de tarieven zit. Ik heb het omgerekend. Als we zoals minister Marghem zegt, 150 euro per gezin rekenen, dan komen we op 240 miljoen euro ten laste van de gezinnen. En als we die drie getallen bij elkaar tellen, komen we aan dat half miljard euro. Maar niemand kan die 240 miljoen euro hard maken. Is die 240 miljoen euro ten laste van de gezinnen de afspraak?

U zegt dat in Houthalen-Helchteren er in ongeveer 0,5 procent een probleem was met de binneninstallatie. Als ik dat vertaal naar Vlaanderen, dan betekent dit dat op 990.000 gezinnen die moeten omschakelen, ongeveer 5000 gezinnen een specifiek probleem zouden hebben. We kunnen dan discussiëren over de vraag of men tegelijk promotie moet maken voor duurzame energie, maar ik wil de aandacht niet afleiden van deze belangrijke vraag over de hoogdringendheid die al twee jaar aansleept. We moeten zo snel mogelijk in actie komen met alle mogelijke duidelijkheid over de cijfers en niet men een raming van een half miljard euro. Het is heel belangrijk om te weten waarover het hier gaat en wat de klant wel of niet, direct of indirect, zal moeten betalen om een bijkomende keuring te laten doen. Dat is momenteel de kern van de vraag.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mijnheer Gryffroy, u hebt gelijk. Ik zal de cijfers effectief op tafel gooien tijdens het eerste overleg. U leest het in de krant, ik lees het ook in de krant. Ik zie uitspraken, berekeningen en verklaringen over deze materie waar ik zagezegd bij betrokken zou moeten zijn volgens de beslissing van het Overlegcomité, maar waar ik momenteel nog niet door gevat ben. Op het overleg waarop wij uitgenodigd zijn, zullen wij eerst uitleg vragen over de cijfers die momenteel circuleren.

Ik ben het er niet mee eens dat ik het woord 'onverwijld' niet mag gebruiken, mijnheer Sintobin. Ik wens u er toch attent op te maken dat Brussel-Halle-Vilvoorde intussen gesplitst is. Als dat hetzelfde zou zijn voor het 'onverwijld' dat ik hier vandaag aankondig, dan ben ik gerust.

Ik heb het gehad over 0,5 procent van de toestellen die aangepast zouden moeten zijn. Het zijn dan niet allemaal ongelooflijk zware investeringen die moeten worden gedaan, soms gaat het over een aantal kleine aanpassingen, maar ik sluit me aan bij wat de heer Danen daarover zegt inzake de omschakeling naar duurzame alternatieven.

In 1978 was ik nog een puber, mijnheer Sintobin, sommige mensen in de zaal waren nog niet eens geboren. Als mensen veertig jaar aan een stuk nalaten om investeringen te doen in een aantal zaken, dan denk ik dat daar toch iets scheelt. Het is zeer kort door de bocht om dan te zeggen dat het vooral overall over sociaal zwakkeren gaat. We hebben geen enkele indicatie dat dit zo is. Ik kan u een pak voorbeelden geven van mensen die niet sociaal zwak zijn maar die gewoon gierig zijn of de tijd niet nemen om iets te doen. Sommige mensen zouden dat perfect kunnen doen, maar doen het niet.

Ook een aantal toestellen die in het buitenland zijn gekocht, komen daar in de problemen. Als men een toestel in het buitenland koopt, is dat niet omdat het daar duurder is, mijnheer Sintobin. Ik zou dan ook willen vragen een beetje voorzichtig te zijn. Vanuit bepaalde hoeken vraagt men me nu of ik geen subsidies of premies zal geven. Ik ga dat niet doen, ik baseer me op wat wij vandaag al geven inzake ondersteuning en premies. In de lijst van energieleningen en premies staat trouwens duidelijk dat energiezuinige huishoudtoestellen voor de sociale doelgroep effectief in aanmerking komen. Als u dus een probleem hebt met een toestel dat moet worden vervangen en u behoort tot de sociale doelgroep, dan kunt u bij de overheid aan 0 procent lenen. U hebt dan tien jaar de tijd om dat terug te betalen. Ik denk dus dat er voldoende alternatieven voorhanden zijn en dat het absoluut niet de bedoeling is om paniek te zaaien bij de mensen dat dit zou leiden tot geldverslindende oplossingen.

Dat de gemeenten moeten worden betrokken, daar ben ik het uiteraard mee eens. Maar als u de zaak vanop een afstand bekijkt, dan ziet u toch wie die omschakeling maakt, namelijk de distributienetbeheerders. Wie zijn de aandeelhouders en de eigenaars van de distributienetbeheerders? Dat zijn de gemeenten. Ik ga ervan uit, mijnheer Sintobin, dat de distributienetbeheerders met hun gemeentelijke aandeelhouders overleg plegen. Daarvoor zijn er tal van adviesraden en intercommunale verenigingen. Die zouden zelfs te uitgebreid en te omvangrijk zijn, dat staat al een hele tijd ter discussie.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Minister, ik dank u voor de bijkomende informatie. Wat de becijfering van de reële kosten betreft, zou het goed zijn dat u een overzicht bezorgt aan het parlement over wat uw administratie zelf schat inzake kosten. Op die manier kan die discussie uit de wereld worden geholpen.

Wat het promoten van de duurzame alternatieven betreft, kan er nog meer dan wat er vandaag gebeurt door de netbeheerders. Ik hoop dat u dat kunt meedelen aan Synergrid en de netbeheerders die op dat vlak actief zijn. Zij beheren immers ook het hele premiëarsenaal dat u in leven hebt geroepen om mensen aan te zetten tot rationeel energiegebruik. Het promoten van duurzame energie behoort ook tot hun taken.

Tot slot ben ik ook heel blij dat zelfs het Vlaams Belang zeer veel belang hecht aan het uitvoeren van het federale regeerakkoord. Ik ben blij dat ook de oppositie het federale regeerakkoord zeer goed vindt.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Ik zou kunnen reageren op de opmerking van de heer Bothuyne. Het gaat er niet over het regeerakkoord te steunen, maar wanneer een akkoord wordt gesloten, is het aan u allen om dat uit te voeren. Ik veronderstel, mijnheer Bothuyne, dat u ook de Waalse en Brusselse collega's in het federaal parlement zult overtuigen om het regeerakkoord uit te voeren, en dit in het belang van de gezinnen en van iedereen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, ik stel vast dat in een aantal gremia over die omschakeling is gesproken. Dat is zelfs besproken op plaatsen en momenten waar u niet bij was. Ik kan uw redenen gedeeltelijk begrijpen. Ik betreur evenwel dat er weinig maatschappelijk debat over dit thema is. Het wordt in gesloten gremia besproken en beslist. Ik wil dan ook oproepen om hierover wat meer maatschappelijk debat te organiseren. Ik weet dat de gemeentebesturen de beheerders van de distributienetbeheerders zijn. In principe zouden die debatten

daar kunnen worden gevoerd. Ik stel echter vast dat dit niet gebeurt. Ik betreur dat.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Mijnheer Danen, twee jaar geleden heb ik geprobeerd dit maatschappelijk debat op de agenda te plaatsen. Ik heb toen op de urgentie gewezen. Ik heb opgemerkt dat we misschien te weinig installateurs zullen hebben en gevraagd of we de planning wel zullen halen. Ik heb ook gevraagd wat we zullen doen indien Nederland vervoegd afsluit. Ik ben dan ook blij dat u mijn vragen van twee jaar geleden nu ondersteunt.

Mijnheer Bothuyne, ik ondersteun ook uw woorden. Het zou goed zijn indien de administratie op basis van het proefproject in Houthalen-Helchteren zou proberen te achterhalen wat de kosten zouden zijn. Die moet worden geëxtrapoleerd voor 990.000 gezinnen. We zouden hierin inzage moeten krijgen. Op die manier zouden we weten over welke cijfers het Overlegcomité straks zal spreken.

Voor het overige kan ik enkel zeggen dat dit wordt vervolgd. Ik denk dat dit thema regelmatig zal terugkeren.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Rob Beenders aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de toekomst van kernenergie – 2790 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Johan Danen aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de oproep van het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO) om de kerncentrales langer open te houden – 2812 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Valerie Taeldeman

De voorzitter: De heer Beenders heeft het woord.

Rob Beenders (sp.a): Voorzitter, we hadden deze vraag om uitleg misschien kunnen koppelen aan het debat over de energievisie dat we in het begin van deze vergadering hebben gevoerd. Indien we een stabiel investeringsklimaat willen om de omslag naar hernieuwbare energie te realiseren, is het natuurlijk uitermate belangrijk dat er massaal in hernieuwbare energie wordt geïnvesteerd en dat het klimaat hiervoor duidelijk wordt bepaald. Volgens mij zal het energiepact heel wat antwoorden bieden op de vraag welke langetermijnkeuzes zullen worden gemaakt.

Tijdens de zomerperiode heeft het Verbond van Belgische Ondernemers (VBO) een standpunt bepaald. Het VBO vindt dat we de kerncentrales langer moeten openhouden en maakt zich zorgen om de bevoorradingszekerheid. Op zich is het geen probleem dat het VBO zijn visie poneert. Iedereen mag zijn mening en zijn advies geven.

Het is echter belangrijk dat er vanuit het beleid en de politiek met een eenduidige stem wordt gereageerd. Om de langetermijnvisie, namelijk de omschakeling in de richting van hernieuwbare energie, te realiseren, is het vooral belangrijk dat we dit ambitieus en met een stem onderschrijven. Het is me opgevallen dat er politiek snel is gereageerd, maar helaas is dat best dubbelzinnig gebeurd. Dat

zijn nu net de signalen die we niet moeten geven indien we de omslag naar hernieuwbare energie willen realiseren.

Minister, u hebt zelf ook gereageerd op het persbericht van het VBO. Enerzijds hebt u verklaard dat er voor kernenergie geen plaats is in de energiemix van de toekomst en dat hernieuwbare energie de toekomst is. Anderzijds hebt u echter ook verklaard gecharmeerd te zijn door de keuze van de Zwitsers om enkele kerncentrales langer open te houden zolang ze veilig zijn. Kerncentrales waarvan de veiligheid moeilijk te garanderen valt, mogen van u dan weer gerust vroeger sluiten.

Op 22 juli 2017 hebt u er in Gazet van Antwerpen voor gepleit de centrales die mankementen vertonen, meteen te sluiten. U hebt verklaard dat we centrales Doel 3 en Tihange 2, waar scheurtjes zijn vastgesteld, nu niet meer nodig hebben voor onze energiebevoorrading. Eerder in de maand hebt u verklaard dat een kernramp altijd kan gebeuren. Menselijke fouten of natuurrampen vallen nooit uit te sluiten. Daarmee hebt u uw ongerustheid getoond over de zich opstapelende nucleaire afvalberg. Volgens mij kunt u niet anders dan die lijn door te trekken en te erkennen dat er met betrekking tot nucleaire energie geen gegarandeerde veiligheid bestaat.

Naar aanleiding van uw uitspraken over kernenergie zou ik u graag een paar vragen stellen. Wat is nu precies uw standpunt over de kernuitstap in 2025? Bent u voor of tegen, wetende dat het creëren van onzekerheid over de kernuitstap misschien een selffulfilling prophecy kan worden? Indien u voor de kernuitstap bent, voelt u zich dan gesteund door de minister-president en de andere leden van de Vlaamse Regering? De vragen die ik nog wilde stellen, zijn eigenlijk al beantwoord tijdens de discussie over het energiepact. Het gaat dan vooral om de timing van het energiepact. Ik denk bijgevolg dat enkel mijn eerste twee vragen momenteel nog relevant zijn.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Voorzitter, het VBO heeft de zomervakantie afgesloten met het oplaten van een ballonnetje over het langer openhouden van de kerncentrales. Het VBO is van mening dat een sluiting van de kerncentrales in 2025 niet kan lukken zonder problemen voor de bevoorradingszekerheid en de kostprijs. Sinds de oproep van het VBO hebben al verschillende specialisten gereageerd.

Professor Belmans, CEO van het onderzoeksinstituut EnergyVille en professor energietechniek aan de KU Leuven, liet optekenen dat de naleving van de geplande kernuitstap in 2025 een kwestie van willen is. Bovendien zou het langer openhouden van de kerncentrales nefast zijn voor de investeringen in hernieuwbare energie. Wie ben ik om een dergelijke autoriteit tegen te spreken?

De heer Bogaerts, de voormalige directeur van Belgoproces, laat in het midden of er nieuwe kerncentrales moeten komen. Over één zaak is hij echter zeer duidelijk. Hij gaat niet akkoord met het langer openhouden van de nucleaire centrales in de huidige omstandigheden. Op 4 september 2017 heeft hij in De Standaard zelfs gesproken over Russische roulette.

Ondanks de steeds weerkerende berichten dat onze centrales veilig zijn, heeft de FOD Binnenlandse Zaken op 1 september 2017 bevestigd dat de veiligheidsperimeter rond kerncentrales van 20 kilometer tot 100 kilometer wordt uitgebreid. Vanaf 2018 zullen, met andere woorden, jodiumtabletten worden gegeven aan de mensen die in een straal van 100 kilometer rond een kerncentrale wonen. Dat is ongeveer gebiedsdekkend.

Minister, u hebt in De Standaard laten optekenen dat de toekomst aan de hernieuwbare energie is en dat we werk moeten maken van een toekomst zonder kerncentrales. U hebt hieraan toegevoegd dat de bevoorrading verzekerd moet zijn tijdens de omslag naar hernieuwbare energie. U hebt vermeld inspiratie te vinden bij de Zwitsers, die hebben besloten enkele centrales langer open te houden zolang ze veilig zijn.

Eenzijds verklaart u dat de toekomst aan hernieuwbare energie zonder kerncentrales is. Anderzijds vindt u inspiratie in Zwitserland, waar besloten is enkele kerncentrales langer open te houden. Volgens de Bond Beter Leefmilieu (BBL), Test-Aankoop en professor Belmans is het langer openhouden van de centrales nefast voor de investeringen in hernieuwbare energie. Hoe wilt u investeringen in hernieuwbare energie aantrekkelijk maken als enkele verouderde centrales open mogen blijven?

De Zwitsers houden enkele centrales langer open zolang ze veilig zijn. De discussies over de scheurtjes en de pleidooien van de heer Bogaerts indachtig, is de vraag wie zal bepalen wat een veilige centrale is. Blijft deze beslissing uitsluitend de bevoegdheid van de federale overheid en van het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC)?

Indien plots zou blijken dat een centrale niet meer veilig is, zal er dan voldoende capaciteit zijn om de bevoorrading te verzekeren? Wat is, met andere woorden, het plan B indien een of meerdere nucleaire centrales plots niet meer inzetbaar zouden zijn?

Welke rol ziet u voor gascentrales, bijvoorbeeld T-Power, tijdens de transitie?

Het energiepact met de andere gewesten en de federale overheid staat op til. Zult u in dit verband akkoord gaan met een verlenging van de levensduur van enkele verouderde kerncentrales?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Voorzitter, het gaat hier uiteraard om een federale bevoegdheid. Meestal houd ik er niet van federale bevoegdheden hier te bespreken, tenzij ik de meerderheidspartijen oproep om gezamenlijk aan de kar te trekken om iets op het niveau van de federale overheid sneller te laten verlopen. Als het om het interfederaal energiepact gaat, is dit echter van belang. We moeten daar niet flauw over doen. Dit gaat over de bevoegdheidsgrenzen heen. Dit heeft een rechtstreekse impact op de energiemix en bijgevolg ook op de energietoekomst van Vlaanderen en België.

Iedereen kent mijn persoonlijk standpunt. Ik ben persoonlijk geen voorstander van kernenergie, integendeel. Ik heb dat reeds meermaals verklaard en ik kom daar niet op terug. Ik heb daar een persoonlijke mening over.

Ik zou niet liever hebben dan dat de nucleaire uitstap zoals die nu in de federale wetgeving staat, uitgevoerd wordt. Ik heb op diverse bijeenkomsten duidelijk geponeerd dat dit mijn persoonlijke visie is en dat ik de wet op dat vlak wil naleven. De wet stelt duidelijk 2025 als datum.

Nucleaire centrales die niet in alle veiligheid uitgebaat kunnen worden, moeten wat mij betreft onmiddellijk sluiten. Ik ben daar ook niet voor bevoegd, want dat is de bevoegdheid van het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC).

Zoals gezegd, moeten we dit bekijken in het licht van onze energiemix en onze bevoorradingzekerheid. Ik heb al een paar keren gezegd dat ik gecharmeerd ben door het Zwitsers model als pragmatisch voorbeeld als er een probleem zou

ontstaan naar bevoorradingszekerheid. U kent het Zwitsers model dat stelt dat de kerncentrales die niet voor 100 procent veilig zijn onmiddellijk moeten sluiten en dat de centrales waar er geen enkele indicatie is dat er een probleem is, langer kunnen openblijven. Er is in Zwitserland een referendum gehouden en dat hebben de Zwitsers beslist. Laat er geen twijfel over bestaan: wat mij betreft is de toekomst hernieuwbaar!

De energiemix van de toekomst zal trouwens de kern vormen van het interfederale Energiepact. We hebben dat daarnet al besproken. Ik heb ondertussen via mijn woordvoerder vernomen dat het persbericht is verstuurd op 26 april 2017, waarin heel duidelijk staat dat we tegen het einde van het jaar het Energiepact willen hebben. Daarin staat ook beschreven wat de verschillende stappen zijn. Dat is ondertussen reeds goed opgeschoten. Ik ben er mij van bewust dat in het interfederale Energiepact alles wat te maken heeft met de kerncentrales, aan bod zal moeten komen. We kunnen niet doen alsof deze discussie niet bestaat.

De stakeholdersbevraging in het kader van een Belgische energievisie en het interfederale Energiepact heeft plaatsgevonden van begin mei tot eind juni 2017. Het politiek goedkeuringsproces zal dit najaar plaatsvinden. We zullen ook nog een publieke consultatie doen op basis van een vragenlijst. Na verwerking van de input van de burgers worden vanaf midden november de teksten aangevuld met die input. Daarna gaan we de finale rechte lijn in om het interfederale Energiepact finaal goed te keuren tegen het einde van dit jaar.

Ik heb gezien dat een aantal stakeholders daar ook publiekelijk verklaringen over hebben afgelegd. Het VBO, dat een van de stakeholders is, zegt te willen dat ze langer openblijven, waarvan akte. Ik heb gezegd dat dit bespreekbaar is, zoals ik dit hier nu ook zeg. Ik geef wel een belangrijke aanbeveling aan de bedrijven. Ze vragen een langere openhouding in het licht van bevoorradingszekerheid, maar tegelijkertijd vraag ik dat ze de nodige inspanningen leveren om in alternatieven te voorzien en investeren in hernieuwbare energie. Dat hangt voor mij samen.

Een pleidooi om een goedkopere energiefactuur te krijgen, kerncentrales langer openhouden: voor mij is alles bespreekbaar, maar niet als er geen engagementen komen om ook te investeren in hernieuwbare energie. Het is natuurlijk wel heel gemakkelijk om te staan roepen dat de doelstellingen niet zullen worden gehaald in 2020 als een aantal stakeholders zeggen dat dit hun corebusiness niet is. Het is belangrijk dat we allemaal aan hetzelfde zeel trekken. Op dat vlak denk ik dat kernenergie een onderdeel zou moeten zijn van het document van het Energiepact.

De voorzitter: De heer Beenders heeft het woord.

Rob Beenders (sp.a): Minister, u hebt duidelijk gezegd dat dit uw persoonlijk standpunt is. Op zich is dat niet zo verkeerd, zelfs het standpunt niet. Wanneer u echter gaat onderhandelen over een Energiepact zal er op een bepaald moment wel een politiek draagvlak moeten worden gevonden over kernuitstap op termijn. Het was helemaal geen leuke discussie die werd gevoerd nadat het VBO zijn standpunt had gegeven. Ik blijf erbij dat het VBO zijn standpunt mag geven, maar de antwoorden die daarop vanuit de politiek kwamen, halen uw 'sense of urgency' voor het investeren in hernieuwbare energie onderuit.

Als er twijfel blijft bestaan over de kernuitstap, dan is dat een probleem voor u en voor deze Vlaamse Regering, maar ook voor het halen van de doelstellingen. Uw persoonlijk standpunt moet stilaan evolueren naar een standpunt van de Vlaamse Regering. Ik dring aan om die kernuitstap op de tafel te leggen en te bespreken zodat u met een mandaat van de Vlaamse Regering rond de tafel kunt gaan zitten met de andere energieministers om dat Energiepact te maken zodat er ten minste een gedragen visie is. Als het bij een persoonlijk standpunt blijft,

dan zijn we daar niet veel mee. Ik apprecieer dat u dat hebt en het is nog het juiste ook, maar u zult dit wel moeten vertalen naar een standpunt van de Vlaamse Regering. Ik hoop dan ook dat het standpunt van de Vlaamse Regering ook uw persoonlijk standpunt zal zijn. Ik hoop verder dat we daar heel snel een antwoord op krijgen, want anders zal het Energiepact op termijn een maat voor niets worden.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, de kernuitstap is beslist beleid. Ik vind het een vreemd signaal dat u aan het VBO zegt dat u wilt praten over beslist beleid. Ik wil u echt vragen om daarmee te stoppen en om vast te houden aan die uitstap, ook al bent u niet bevoegd. Ik vraag u om uw voluntaristisch pleidooi voor hernieuwbare energie blijvend in de markt te zetten als het enige echte valabele alternatief.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Het federale regeerakkoord spreekt inderdaad over een kernuitstap op twee voorwaarden, namelijk monitoring en bevoorradingszekerheid. In het rapport van het VBO staan bepaalde voorwaarden, namelijk 2000 tot 3000 megawatt langer openhouden en 4000 megawatt sluiten. U kunt niet ontkennen dat in alle debatten waar de heren Danen, Beenders, Schiltz, Bothuyne, soms de heer Tobback, en ikzelf aanwezig waren, dat ik dat ook altijd heb gezegd. Ik heb niet plots mijn visie veranderd vanwege het VBO. Ik heb altijd de stelling aangehouden dat we er niet zullen komen in 2025.

Ik vind het eigenaardig dat als het VBO, een van de vele stakeholders, dergelijke uitspraken doet, waarna in de krant staat 'bedrijven vragen tragere kernuitstap', het kot te klein is. Als Greenpeace of de Bond Beter Leefmilieu een dergelijke visie opmaken en zeggen dat we onmiddellijk moeten overstappen op nog meer hernieuwbare energie, dan wordt er normaal op gereageerd. Ik heb in deze discussie het gevoel dat afhankelijk van de stakeholder er ofwel kritisch ofwel niet wordt gereageerd.

Ik heb de rapporten van het VBO nagelezen. Mij ontbreekt het aan cijfers. Eigenlijk is het gevaarlijk dat alle stakeholders straks een eigen visie zullen geven. Ik zou verwachten dat stakeholders met cijfers en feiten komen. Dat verwacht ik niet alleen van het VBO, maar ook van de SERV, de BBL en andere organisaties.

Voor mij is het meest cruciale wat het tekort zal zijn vanaf 2025 als we alle kerncentrales sluiten. Dat moet wetenschappelijk onderbouwd kunnen worden. Dat is de cruciale vraag. Dan is het aan de politiek om te zeggen wat de eventuele alternatieven zijn en welk tijdsplan er wordt uitgezet. Het basisgegeven zijn de feiten en cijfers. Daar ontbreekt het nog aan. De visie van het VBO wordt naar mijn gevoel ook niet voor 100 procent onderbouwd. Dat is een probleem.

Nogmaals, we mogen niet werken met een selectieve verontwaardiging ten overstaan van bepaalde stakeholders.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Het is eigenlijk straf dat het louter uitvoeren en het volgen van wat de wet voorschrijft, een persoonlijk standpunt zou moeten zijn van onze minister van Energie. De wet is vrij duidelijk. Het regeerakkoord is vrij duidelijk. Er zijn inderdaad een paar voorwaarden aan verbonden, maar ik heb nog geen enkel rapport of geen enkele indicatie gezien dat de kernuitstap onmogelijk zou zijn. Die is perfect mogelijk, maar men moet het alleen willen.

Het gebrek aan politieke wil en het gebrek aan een duidelijk alternatief dat wordt uitgewerkt, is uw verantwoordelijkheid, minister. U bent verantwoordelijk, ook in de rolverdeling met uw federale en gewestelijke collega's, om dat alternatief uit te werken en om in het kader van het Energiepact de productie van energie en bevoorradingszekerheid te garanderen. Vlaanderen, u dus, heeft daarin de lead genomen.

Twijfel zaaien over de kernuitstap, al dan niet volgens Zwitsers model. Dat model is het meest floue is dat men kan bedenken, de verdienste ervan is dat men daar het debat durft te voeren op een open manier en probeert een draagvlak te zoeken voor de keuzes die men maakt. Uiteindelijk moeten er keuzes worden gemaakt.

De wet is vrij duidelijk. Zolang de wet er is, stel ik voor dat we de wet als leidraad houden en in eerste instantie allemaal samenwerken aan een goed alternatief voor kernenergie. Alleen maar roepen om meer hernieuwbare energie volstaat uiteraard niet. Minister, u voert actie om meer hernieuwbare energie te verkrijgen. Ik hoop dat er ook actie komt voor het snel uitwerken van een volwaardig alternatief voor ons huidige, op kernenergie gebaseerde model. De investeringen moeten snel gebeuren om de wet te doen naleven.

De voorzitter: De heer Schiltz heeft het woord.

Willem-Frederik Schiltz (Open Vld): Minister, dank u voor uw persoonlijke visie, die wonderwel naadloos aansluit bij de partijvisie en blijkbaar ook bij de visie van de partij van de heer Bothuyne. Ik denk dus dat er een breed draagvlak is om de wet, zoals hij is goedgekeurd, uit te voeren.

Collega's, we weten allemaal dat dit debat op het scherp van de snee wordt gevoerd. Enerzijds roept iedereen om bevoorradingszekerheid. Iedereen kijkt naar de overheid om er te allen tijde over te waken dat er voldoende elektriciteit aanwezig is. Anderzijds zitten we met enorme klimaatuitdagingen en met de vergroening van onze energiesystemen. Gek genoeg zou het deze minister van Energie en bij uitbreiding de belastingbetaler handenvol geld kosten indien u, mijnheer Bothuyne, de minister verantwoordelijk zou stellen om het integrale arsenaal aan kernenergie te vervangen door hernieuwbare energie. We kunnen dat. We kunnen nog wat biomassacentrales bijbouwen, we kunnen opnieuw putten slaan in de begroting of in de portemonnee van de mensen. Het komt er met andere woorden op neer om de transitie weg van kernenergie naar een volledig hernieuwbaar energiesysteem zo te voeren dat zij maximaal wordt gestuurd door rendabele privé-investeringen waarbij de overheid het beleid dat we nu voeren bijspijskert waar nodig, drempels verlaagt, mensen over de drempel tilt, draagvlak creëert en duidelijkheid schept.

Minister, ik ben zeer tevreden dat u vandaag herhaalt dat u een tegenstander bent van kernenergie. Ik wil toch nog eens herhalen dat het er niet alleen over gaat of we nu 'de groene' willen uithangen of de energietransitie nu sneller of trager willen. Daar gaat het niet alleen over. Het gaat ook niet alleen over of we bezorgd zijn over kernafval of hoe we het risico op een kernramp inschatten. Het gaat ook over marktwerking.

En inderdaad, collega's en mijnheer Gryffroy, als wij politici vandaag maar genoeg blijven zeggen: 'Nja, die wet op de kernuitstap, kunnen we dat wel halen? Kloppen de cijfers wel? Gaat het wel lukken? Ik weet het niet! We moeten toch voorzichtig zijn!' Natuurlijk moeten we voorzichtig zijn. Over tien jaar, als we aan de vooravond van de uitstap zitten en we hebben er alles aan gedaan en we hebben alle investeringen maximaal geboost en we hebben een back-upscenario met reservecapaciteit en het blijkt dat er nog één kleine reactor misschien nog twee jaar langer moet blijven draaien zodat het licht niet uitgaat,

dan denk ik dat er geen enkele verantwoordelijke politicus zal zeggen: 'Dat gaat niet. We storten nog liever het land in de dieperik om toch maar koste wat het kost aan die wet vast te houden.' Natuurlijk niet. Maar er is een groot verschil tussen zeggen dat je het onmogelijke niet gaat doen en zeggen dat je nu al begint met het zaaien van onzekerheid over die wet en of we die datum wel zullen halen. Als we vandaag onzekerheid blijven zaaien over de kernuitstap, zal de kostprijs van hernieuwbare energie hoog en onbetaalbaar blijven. Ik zeg het dus aan al mijn collega's: als het u werkelijk menens is met de omslag naar een hernieuwbaar energiesysteem en naar betaalbare en propere energie voor iedereen, stop dan met twijfel te zaaien. Want één ding is zeker: ons huidige kernenergiepark is niet compatibel met een duurzaam energiesysteem.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Ik dacht dat ik maar zo duidelijk kon zijn. Ik heb heel duidelijk gezegd wat mijn persoonlijk standpunt is. Ik heb ook duidelijk gezegd dat het geen bevoegdheid van Vlaanderen is, maar dat het aan bod zal komen in het Energiepact. Dat kan niet anders: in het kader van de bevoorradingszekerheid en van de energiemix.

Ik heb ook duidelijk gezegd dat er een wet bestaat die de kernuitstap voorziet tegen 2025 en dat ik die wet respecteer.

Ik denk dat ik maar zo duidelijk kon zijn. Ik hoef niet altijd mijn persoonlijke mening te vertalen in een regeringsvisie, mijnheer Beenders. Ik zal waarschijnlijk nog dikwijls in mijn carrière een regeringsvisie of een regeringsstandpunt hebben waarmee ik het niet altijd honderd procent eens zal zijn. Dat is nu eenmaal de politiek. Ik kan mij niet voorstellen dat u het altijd honderd procent eens bent met alle standpunten van uw partij of met deze die in het verleden door uw partij werden ingenomen in een regering.

Ik wil nog bij iets de puntjes op de i zetten. Ik ben de minister die ervoor moet zorgen dat de alternatieven er zijn. Mijnheer Bothuyne, er bestaat op dit moment een zeer mooi logo: '#IKBENWIJ'. Wij zijn verantwoordelijk. Wij moeten het allemaal samen doen. Niets is gemakkelijker dan te zeggen: 'Mijnheer de minister, ge hebt plannen en zorg nu maar dat het wordt uitgevoerd.' Ik heb plannen. Ik trek en ik sleur. Ik heb ondersteuningsmiddelen. Ik sta open voor nieuwe voorstellen. Maar ik denk dat het nu eens duidelijk moet zijn dat als er één persoon is die de doelstelling van hernieuwbare energie tegen 2020 wil halen, dat hij hier vooraan zit. Daar moet u dus geen twijfel over laten bestaan. Ik hoop dat iedereen even overtuigd zal zijn als ik. Als dat het geval zou zijn, ben ik er zelfs van overtuigd dat we die doelstellingen zullen overschrijden.

De voorzitter: De heer Beenders heeft het woord.

Rob Beenders (sp.a): Mocht mijn arm niet in het gips zitten, ik zou hebben geapplaudisseerd voor het eindbetoog van de heer Schiltz. Hij slaat de nagel op de kop. We zitten vandaag in de fase dat er geen twijfel mag ontstaan over het feit dat die kernuitstap wordt gerealiseerd. Dat was ook de reden van mijn vraag. Ik had geen probleem met de mening van het VBO. Ik had meer een probleem met de reacties erop. Als we het echt menen met de toekomstvisie inzake hernieuwbare energie, dan hoop ik dat de politieke communicatie van alle partijen dezelfde zal zijn. Ik heb na de tussenkomsten hier het gevoel dat we buiten één partij allemaal op dezelfde lijn zitten. Mijnheer Gryffroy, ik hoop dat u ook uw partij kunt overtuigen om het maximale eruit te halen om de sluiting van de kerncentrales te realiseren en om inderdaad – want dat is nu net het probleem in alle debatten en betogen die u houdt – de twijfel weg te halen. Het is net door die twijfel te zaaien dat de investeringen in hernieuwbare energie kunnen worden vertraagd. Dat is nu net niet datgene waaraan we vandaag aan

het werken zijn. Alstublieft, mijnheer Gryffroy, verander van mening. Zet u in om die kerncentrales te sluiten zoals voorzien. En laat alstublieft die twijfel weg!

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Als een stakeholder, weliswaar een belangrijke zoals het VBO, iets opwerpt dat dwars tegen het regeerakkoord of tegen beslist beleid ingaat, lijkt het me gevaarlijk om te stellen dat je daarover kunt praten. Want als je over iets wilt praten, geef je al aan dat je een eind in die richting wilt bewegen. Ik weet dat het van nuances, schakeringen en interpretaties afhangt, maar ik zou u toch willen vragen, minister, om, zoals u vandaag voluntaristisch hebt gepleit voor hernieuwbare energie, dat ook te doen als u met het VBO aan tafel zit.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de kwaliteitsbewaking van energieprestatiecertificaten – 2775 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Andries Gryffroy aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over een kwaliteitsvol energieprestatiecertificaat (EPC) – 47 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyné

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Bij het te koop of te huur stellen van een woning dient een energieprestatiecertificaat, het zogenaamde EPC, dat de energiescore van het pand weergeeft, voorhanden te zijn. Om dergelijk instrument optimaal te kunnen gebruiken, is het van het grootste belang dat het door alle energiedeskundigen op een uniforme manier en op basis van dezelfde uitgangspunten en dezelfde interpretatie van gegevens opgemaakt wordt. In het verleden – ik baseer me op schriftelijke vragen die ik aan uw voorgangster heb gesteld – toonden testen aan dat op dat vlak verbetering nodig was. Op basis van een bevraging bij energiedeskundigen en suggesties die zij uitten, zou het protocol en de bijhorende softwaretoepassing voor het opmaken van EPC's aangepast worden.

Om de kwaliteit van de certificaten te bewaken, zijn controles belangrijk. In 2015 werden bij iets meer dan één vijfde van de gecontroleerde certificaten fouten vastgesteld. In iets meer dan 40 procent van die gevallen werd de energiedeskundige verplicht om het certificaat aan te passen. In 2015 werd de manier waarop de steekproef van te controleren certificaten wordt samengesteld, grondig gewijzigd.

Uw voorgangster liet een proefproject opstarten inzake de controles ter plaatse bij het opmaken van energieprestatiecertificaten. Dit proefproject zou tot eind 2016 lopen met als doel meer controles ter plaatse uitvoeren en ook bij willekeurige steekproeven meer ter plaatse te gaan.

Minister, zijn het protocol en de software inderdaad aangepast? Kunt u meer cijfers geven over de controles op energieprestatiecertificaten in 2016? Op welke manier werd een steekproef getrokken en welke parameters werden

gecontroleerd? Wat waren de resultaten van die controles en welke conclusies verbindt u eraan?

Kunt u toelichting geven over het proefproject dat uw voorgangster destijds heeft gelanceerd?

Tot slot wil ik de link leggen met het Renovatiepact, waarin er sprake is om het EPC te gaan opwaarderen en te spreken over EPC+, waarin niet alleen de score is vermeld, maar waarin ook een aantal kwaliteitsvereisten zouden worden opgenomen. Ik wou polsen hoe ver het daar mee staat en wat de verdere timing hieromtrent is.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik had begin mei al een vraag om uitleg gesteld, maar die was meer algemeen. De minister antwoordde dat ik beter een schriftelijke vraag stelde om een aantal cijfers op te vragen. Ik heb dat gedaan op 11 mei, en ik heb half juli een antwoord op mijn vraag gekregen. Op basis daarvan stel ik deze vraag om uitleg.

De Vlaamse regelgeving schrijft voor dat een eigenaar van een woning bij verkoop of verhuur beschikt over een energieprestatiecertificaat. Dat certificaat moet worden overhandigd aan de potentiële nieuwe eigenaars of huurders. Een aantal elementen uit het EPC moeten vermeld worden in de advertenties waarin de woning te koop of te huur wordt aangeboden.

Het EPC-attest is een zinvol instrument dat heel wat informatie verschaft over de woning. Op het EPC staat immers de energiescore. Hoe lager de EPC-score, hoe energiezuiniger de woning is. Daarmee beschikken nieuwe eigenaars of huurders over relevante informatie om beter te oordelen over de energiezuinigheid van de woning. Het certificaat geldt voor tien jaar. Alleen als de woning verder energiezuinig werd gemaakt, kan een nieuw EPC worden opgemaakt.

Minister, wat is de stand van zaken van de controles ter plaatse door het Vlaams Energieagentschap (VEA)? Welke conclusies worden eruit getrokken en welke verbeterpunten worden opgesomd? Op welke manier wordt het EPC inhoudelijk bijgesteld om het EPC beter te laten aansluiten bij de realiteit? Op dat vlak worden immers een aantal problemen vastgesteld. Op welke manier kan de computerapplicatie worden aangepast aan nieuwe ontwikkelingen en materialen?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Het aangepaste inspectieprotocol en de bijhorende softwaretoepassing zijn sinds 1 juli 2017 in werking. De aanpassingen zijn tot stand gekomen na een uitgebreide bevraging van de energiedeskundigen. Het is nog te vroeg om al conclusies te trekken, maar door het uitblijven van veel vragen of opmerkingen, kan er voorzichtig van worden uitgegaan dat de eerste bevindingen positief zijn.

In 2016 werden er 202 certificaten willekeurig gecontroleerd, 108 gericht en 11 op basis van een klacht. Elke maand werd een willekeurige selectie gemaakt van EPC's die de maand voordien werden opgemaakt. Bij het merendeel van de EPC's werd de invoer via een deskaudit gecontroleerd. Als er uitzonderlijke invoer met betrekking tot de eigenschappen van de isolatie, installaties of afmetingen werden opgemerkt, werden stavingsstukken en argumentatie van de energiedeskundige opgevraagd. Bij een kleiner deel van de EPC's werd de woning ter plaatse geïnspecteerd en kon zo alle invoer worden gecontroleerd.

Na de controle van de bewijsstukken en argumenten bleek dat bij 31 EPC's 1 fout werd gemaakt, bij 13 EPC's 2 fouten en bij 30 EPC's meer dan 2 fouten. Die aantallen zijn echter te beperkt om er grote conclusies aan te verbinden. Indien er fouten werden vastgesteld bij de gecontroleerde EPC's, werd de energiedeskundige verplicht om het EPC aan te passen.

Bij 9 van de 11 EPC's die gecontroleerd werden op basis van een klacht, werden er meerdere fouten vastgesteld en werd de energiedeskundige verplicht om het EPC aan te passen.

Het maken van fouten heeft verschillende oorzaken. Eerst en vooral is er een verschil in het kennisniveau en de deskundigheid van de energiedeskundigen. Sinds dit jaar wordt dan ook ingezet op permanente vorming van de energiedeskundigen. De resultaten van de controles zullen hierbij ook worden gebruikt om zo de energiedeskundigen specifiek te kunnen onderrichten en om toekomstige fouten te vermijden. Daarnaast worden ook veel fouten gemaakt door onzorgvuldigheid. De tijd die besteed wordt bij de inspectie van de woning en het verwerken van de invoer in de software is bij sommigen veel te kort, waardoor bijna onvermijdelijk fouten worden gemaakt. Om dergelijke fouten te kunnen vermijden, moet de administratie blijven inzetten op kwaliteitscontroles.

Er werden in 2016 in totaal 39 plaatsbezoeken uitgevoerd, waarbij 21 controles op volledig willekeurige wijze werden ingepland. Bij deze willekeurige controles werden meerdere fouten ontdekt en werd gevraagd om het EPC aan te passen. Bij een plaatsbezoek kan grondiger worden gecontroleerd en kunnen fouten worden ontdekt die niet met een deskaudit opgespoord kunnen worden. Zo werd ook vastgesteld dat veel fouten gemaakt worden door onzorgvuldig werken van de energiedeskundige zelf. Aangezien controles ter plaatse een correcter beeld schetsen van de kwaliteit van de EPC's, wordt het proefproject de komende jaren voortgezet. Ik wil in de eerste plaats inzetten op betere vorming, maar daarnaast ook op meer controles ter plaatse. Echter, dan moet VEA versterkt worden. Gezien de grote uitdagingen op vlak van energie, mag er wat mij betreft gerust een verschuiving komen binnen de Vlaamse overheidsdiensten.

Bij het maken van meerdere fouten of bij fouten met een grote impact op de energiescore legt het VEA een sanctie op. In de andere gevallen wordt enkel een waarschuwing gegeven met een argumentatie waarom een bepaalde invoer foutief is en hoe deze fouten in de toekomst vermeden kunnen worden. Het VEA stuurt ook regelmatig aandachtspunten en veelgemaakte fouten rond.

De rekenmethodiek voor het EPC+ werd uitgewerkt en in het najaar wordt gestart met de implementatie van de software en de uitwerking van het inspectieprotocol. Om beter rekening te kunnen houden met de problematiek van mede-eigendom werd voor appartementen een specifieke aanpak voor de gemeenschappelijke delen binnen het EPC+ uitgewerkt.

De vorm en de inhoud van het EPC+ werden samen met de gebruikers vastgelegd. Daarvoor werden interviews afgenomen tijdens de Batibouwbeurs van 2017.

Tegen midden 2018 zullen het inspectieprotocol en de software voor het EPC+ beschikbaar zijn zodat lesgevers zich kunnen bijscholen. Energiedeskundigen zullen zich in de tweede helft van 2018 moeten bijscholen over het EPC+, zodat vanaf 1 januari 2019 het EPC+ kan worden opgemaakt voor de verkoop of verhuur van een woning.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, dank u wel voor uw antwoord en voor het weergeven van de cijfers van de controles die gebeurd zijn in 2016.

Ik ben het met u eens dat we moeten blijven inzetten op die permanente vorming van energiedeskundigen. Ik heb ook begrepen dat het proefproject waarbij er meer controles ter plaatse zullen gebeuren, zal worden voortgezet.

U zegt dat u klaar bent om EPC+ te gaan uitrollen vanaf het najaar 2017, vanaf nu dus. Mag ik nog eens polsen wat er dan precies verwacht kan worden en wat er allemaal in dat EPC+ zal staan?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Vandaag hebben energiedeskundigen niet de kans om een fout recht te zetten. Dat kan pas nadat een boete is toegekend. In Wallonië en Brussel wordt er meer overleg toegelaten en kunnen energiedeskundigen zich ten opzichte van de administratie verantwoorden om een dossier opnieuw open te stellen en aan te passen na een kleine fout of opmerking. Een fout gebeurt immers niet altijd opzettelijk. U zegt dat u graag meer controles zou uitvoeren, maar dat u dan meer mankracht nodig hebt. De vraag is dan of die meer mankracht binnen het agentschap moet komen of gaan we dat uitbesteden? Of denken we aan een interne zelfregulering? Dat is een debat dat de moeite waard is om te voeren.

Ik heb dan ook een bijkomende vraag. Als er automatisch een boete wordt toegekend of gepenaliseerd wordt, zou het dan niet goed zijn dat het ook in Vlaanderen mogelijk zou zijn dat bij een niet-opzettelijke fout het dossier opnieuw kan worden opengesteld en men de gegevens kan aanpassen, in plaats van het huidige systeem met eerst de boete en dan eventueel de opmaak van een nieuw dossier?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord

Johan Danen (Groen): Het instrument is heel erg belangrijk in functie van de energie-omslag, de energietransitie. We moeten daar maximaal op inzetten. Ik pleit niet per se voor meer controles of meer boetes, ik pleit ervoor dat het instrument op de goede manier wordt gebruikt. Ik vind ook, zoals de heer Gryffroy, dat er misschien modellen van zelfcontrole mogelijk zijn. Want zeg nu zelf, als er maar 100 plaatsbezoeken gebeuren per jaar, en je bent er bij en het is niet in orde, dan voel je je toch wel een stuk gepakt en oneerlijk bejegend, terwijl je buurman er niet bij is. De kans is zo klein. Ik pleit echt wel voor meer vorming en voor een systeem van zelfcontrole. Ik denk dat dat er wel zou toe kunnen leiden dat dit instrument beter wordt gebruikt.

Ik heb in de zomer een aantal problemen in verband met het instrument in het nieuws gebracht. Ik wil daar nu niet op terugkomen. Wat ik wel heb gemerkt, is dat daarna heel wat professionals mij hebben gecontacteerd daarrond. Er blijken toch heel wat mankementen aan het instrument te zitten. Ik zou in dit parlement een van de komende maanden een hoorzitting willen vragen rond het instrument om te kijken hoe we dat nog kunnen bijsturen.

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Collega's, wat zit er in het EPC+? Dat is bijvoorbeeld gras. Ik zou heel de uitleg kunnen doen van hoe het systeem in elkaar zit, maar dat was niet het onderwerp van de vraag. Er is superisoleren als suggestie, en ook de prijsinschatting. Ik denk dat we dat ook moeten doen voor het dak en voor de muur. Dat zijn de zaken die daarin zitten. Ik kan nu niet uit de losse pols beginnen uit te leggen wat er in het EPC+ zit. Ik denk dat u dat wel begrijpt,

maar we gaan dat zeker nog naar voren brengen en ik veronderstel dat u daar zeker ook nog vragen over zult stellen.

Wat betreft het boetesysteem: ik ben ook geen voorstander van grote boetes. Ik denk dat je de mensen de gelegenheid moet geven om hun gedrag bij te sturen. Maar op een bepaald moment zeggen 'als ik word gecontroleerd ben ik de pineut en als ik niet word gecontroleerd, dan ben ik bij de gelukkigen', ja, dat is natuurlijk wel zo. Als we ervan uitgaan dat in onze samenleving alles 100 procent gecontroleerd wordt, dan zullen we heel veel overheid en heel veel personeel moeten hebben. Het is bij verkeersovertredingen, alcoholcontroles en fiscale controles ook zo dat er op een bepaald moment een aantal stalen worden genomen en een aantal testen worden gedaan, willekeurig, 'at random' en op basis van klachten.

Ook in mijn vorige bevoegdheid van sociale fraudebestrijding was dat zo. Laten we beginnen met eerst de klachten te bekijken. We vragen ook om het aan te passen. Ik neem de suggestie mee om te kijken op welke manier wij iets minder repressief en meer preventief kunnen werken. Het ligt in mijn overtuiging dat dat beter is. Beter stimuleren en motiveren dan beboeten.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, misschien kan achteraf door uw kabinetsmedewerkers schriftelijk worden meegedeeld hoe het EPC+ er zal uitzien. Dat is toch belangrijk in de energieomslag, de transitie, waar collega Danen over spreekt. We zijn het er allemaal over eens: het EPC geeft enkel het E-peil weer. De vraag van het parlement en van het Renovatiepact is dat het EPC een slagkrachtiger instrument zou worden bij een transactie of bij de verhuur van een woning en dat er een groter rapport komt over de staat van die woning. Als het enigszins mogelijk is, minister, kunt u ons dan schriftelijk bezorgen uit welke nieuwe luiken het EPC+ in de toekomst zal bestaan?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Het is positief dat we dat EPC+ gaan hebben. Het is een vraag die ook door onze fractie twee jaar geleden al is gesteld. Je moet inderdaad bij aankoop niet alleen een EPC-attest hebben dat zegt wat het verbruik is, maar het moet ook in grote lijnen en in eerste orde inschatten wat de mogelijke kosten zijn om tot een energiezuinigere woning te komen.

Moet je een agentschap versterken, moet je de controles uitbesteden of moet je aan zelfregulering werken? Dat is een open debat waar we nu geen antwoord op moeten vinden. Misschien kan dat er komen in de vorm van een hoorzitting. In die zin ondersteun ik het voorstel van collega Danen. Dat kan misschien gebeuren op het ogenblik dat het EPC+ effectief gerealiseerd is en van toepassing is, waardoor we wat stof hebben om met de verschillende stakeholders daarover te debatteren.

Ik zal het ook verder opvolgen. Ik ben blij dat u mijn mening deelt dat we misschien moeten gaan kijken om in plaats van automatisch te penaliseren – ik verneem van de sector dat dit nu gebeurt –, eerst de mogelijkheid moeten laten om het dossier terug te openen en een aanpassing te doen, vooraleer men gaat penaliseren. Ik weet dat er soms fouten worden gemaakt, waarvan je denkt: 'Hoe is dat in godsnaam mogelijk?'

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie, over de energiezuinigheid van openbare gebouwen – 2862 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Voorzitter, deze zomer stond er in De Standaard een zeer interessante reeks met elke dag een reportage over de energiezuinigheid van ons patrimonium. Ik heb me voor mijn vraag daarop gebaseerd. Een bepaalde reportage ging over de energiezuinigheid van onze publieke gebouwen. U hebt hier vorige week tijdens het debat over de Septemberverklaring deels al op ingespeeld, wanneer we allemaal hebben stilgestaan bij de tweespalt waarbij we enerzijds gezinnen en particuliere huishoudens op alle mogelijke manieren stimuleren om energie-efficiënter en energiezuiniger te leven, dat er tal van sensibiliseringscampagnes en premies zijn en dat er heel concrete initiatieven lopen om gezinnen en particuliere huishoudens aan te sporen tot energie-efficiëntie. Uit de reportage in De Standaard werd duidelijk dat er anderzijds een sector is die achterwege dreigt te blijven in het verhaal van de energiezuinigheid, en dat is die van onze eigen openbare gebouwen.

Naar verluidt zou de energieprestatie van veel openbare gebouwen te wensen overlaten. Men zegt dat dat te wijten zou zijn aan budgettaire krapte op diverse niveaus, versnippering van bevoegdheden, het feit dat er niet echt een databank is die gegevens over de energiezuinigheid van publieke gebouwen centraliseert en dat alle informatie verspreid zit bij lokale databronnen.

In dit kader startte het Vlaams EnergieBedrijf (VEB) in 2016 met de uitbouw van een databank 'Terra'. Deze databank zou alle patrimonium- en energiegerelateerde informatie centraliseren over gebouwen van de Vlaamse overheid.

Minister, kunt u iets meer zeggen over de databank Terra? Zitten er al veel gegevens in of is men nog druk bezig met gegevens te centraliseren?

Over welke gegevens beschikt u op dit moment? Zit alles verspreid en moet er werk worden gemaakt van een bundeling van informatie zodat we op basis daarvan acties kunnen uitrollen?

Welke inspanningen moeten nog worden geleverd om de vooropgestelde doelstellingen te behalen? Minister, u heb vorige week een zeer vurig pleidooi gehouden. U hebt gezegd dat er op de stelplaatsen van De Lijn nog geen zonnepanelen liggen. U hebt vorige week een vurig pleidooi gehouden om elk lokaal, provinciaal en Vlaams bestuur aan te sporen om het nodige te doen.

Plant u bijkomende acties om de energiezuinigheid van openbare gebouwen te verbeteren? Zo ja, welke en op welke termijn?

De voorzitter: Minister Tommelein heeft het woord.

Minister Bart Tommelein: Mevrouw Taeldeman, het gaat hier, voor alle duidelijkheid, over energiezuinigheid en niet over hernieuwbare energie. Ook daar moeten er nog wel wat inspanningen worden geleverd.

U stelt dat de openbare sector achterwege zou blijven. Dit is voor mij als groene liberaal – u weet dat ik mezelf zo noem – een moeilijke pil om te slikken, maar gelukkig is uw vaststelling niet correct. U weet dat wij vinden dat de overheid het

voortouw moet nemen, wanneer we engagement vragen aan burgers en de industrie. Ik vind dat we dat ook moeten doen en we doen dat ook. We vragen aan Vlamingen om hun woningen te renoveren, we vragen aan de industrie om jaarlijks energie-efficiënter te gaan werken. Dus ja, we vragen aan Vlaamse overheid ook een inspanning. Meer nog, als u mijn mening vraagt, dan moet de Vlaamse overheid het voorbeeld geven.

Ik heb daarom samen sinds het begin van deze legislatuur werk gemaakt van een actieplan voor de Vlaamse overheid. Ik kan dat niet op mijn eentje doen, mijn collega Muyters is bevoegd voor het Vlaams EnergieBedrijf, mijn collega Homans voor het overheidsinstrumentarium, mijn collega Schauvliege voor klimaat, mijn collega Vandeurzen voor de zorggebouwen, mijn collega Crevits voor de onderwijsgebouwen. Iedereen werkt hieraan mee. Iedereen doet inspanningen, maar een tanker keer je niet in één keer. We moeten een achterstand inhalen, maar dat doen we dan ook.

Daarom keurde de Vlaamse Regering in 2016 het actieplan energie-efficiëntie voor de Vlaamse overheid goed. Daarin werd bepaald dat de entiteiten die onder het toepassingsgebied vallen, een jaarlijkse besparing van 2,09 procent moeten realiseren op hun primair energieverbruik tot 2030. Omdat het actieplan pas in 2016 is goedgekeurd, zijn er nog geen cijfers beschikbaar om de geboekte resultaten te beoordelen.

Maar ik wil beklemtonen dat een jaarlijkse besparing van 2,09 procent ambitieus is voor de Vlaamse entiteiten. En ja, deze jaarlijkse besparing is ingegaan vanaf 2017 en het is dus het eerste jaar dat overheden hiermee geconfronteerd worden. De eerste jaren zijn besparingen op het energievolume trouwens redelijk goed realiseerbaar. Dat zal naarmate de tijd vordert steeds moeilijker worden, maar het is dus niet zo dat overheden niet mee in het bad zitten. De resultaten zullen volgen.

Volgens de huidige planning wordt fase 1 van het Terra-project gefinaliseerd tegen eind 2017. Het doel van fase 1 is om de rapportering over het energieverbruik van overheidsgebouwen te optimaliseren. Recent werden vanuit het programma Vlaanderen Radicaal Digitaal ook middelen voor fase 2 van het project toegekend. In fase 2 zal de beleidsrapportering verder worden ontwikkeld op maat van de verschillende beleidsdomeinen, bijvoorbeeld scholen, zorginstellingen. Daarnaast zullen er ook nieuwe databronnen zoals bijvoorbeeld het aantal leerlingen in een school, aantal bedden in een zorginstelling, eigen productie, bijvoorbeeld zonnepanelen, worden aangeboord om zo tot betere inzichten inzake het energiebesparingspotentieel te komen.

Sinds 2009 moet voor publieke gebouwen een energieprestatiecertificaat worden opgemaakt. Voor dit certificaat moet men een jaar lang het verbruik opmeten. Dit certificaat is vervolgens 10 jaar geldig en het moet op een voor het publiek zichtbare plaats worden uitgehangen. Op dit certificaat worden onder andere het energiekennetal in kilowattuur per vierkante meter en de adviezen voor het uitvoeren van energiebesparende investeringen vermeld. De gegevens van de certificaten zijn eveneens publiek beschikbaar in een databank op het opendata-portaal van de Vlaamse overheid.

Voor nieuwbouwprojecten voor de meeste types van openbare gebouwen is sinds dit jaar een E-peil-eis en een eis inzake het minimumaandeel hernieuwbare energie ingevoerd. De E-peil-eis hangt af van de functies die in het gebouw voorkomen. Enkel voor scholen en kantoren bestond er al langer een dergelijke E-peil-eis.

Artikel 5 van de richtlijn Energie-efficiëntie legt aan de lidstaten wel een renovatieverplichting op voor overheidsgebouwen. De Vlaamse Regering heeft hiervoor

eind 2013 het toepassingsgebied en het plan van aanpak goedgekeurd. Alle entiteiten van de Vlaamse overheid zijn verplicht om jaarlijks voor 30 september de nodige gegevens aan de vastgoeddatabank aan te leveren met het oog op de jaarlijkse rapportering over de voortgang voor artikel 5 aan de Europese Commissie. Over de periode 2014-2016 werd een besparing van 5,93 gigawattuur gerealiseerd door diverse energiebesparende maatregelen die werden uitgevoerd in gebouwen in eigendom en gebruik van de Vlaamse overheid. De doelstelling van de richtlijn wordt hiermee behaald.

Ter ondersteuning van de uitvoering van het actieplan energie-efficiëntie voor de Vlaamse overheid, werd er begin 2017 een eerste subsidieoproep gelanceerd voor energie-efficiënte projecten. De 24 goedgekeurde projecten zijn terug te vinden op de website van het Vlaams EnergieBedrijf. In 2018 zal er opnieuw een projectoproep komen met middelen uit het Vlaams Klimaatfonds.

Voor eventuele bijkomende acties acht ik het nu nog te vroeg. Eerst moeten de acties die pas opgestart werden, de kans krijgen om op kruissnelheid te komen. Het duurt immers even vooraleer elke entiteit zijn visie en plan op punt heeft.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, ik dank u voor uw uitgebreid antwoord. Ik zal misschien later via schriftelijke vragen nog wel eens terugkomen op de evaluatie van het aantal actieplannen en op een aantal verplichte percentages die zijn opgelegd aan alle publieke gebouwen om te polsen of de doelstellingen zijn gehaald.

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik denk dat de problematiek zoals die is geschetst in het krantenartikel, voor de periode 2005-2010 correct is. Er is een achterstand. Ik denk dat het ook even correct is om te stellen wat u zegt, namelijk dat 2,09 procent per jaar zeer ambitieus is. We zijn bezig met een enorm groot inhaalmanoeuvre. In het verleden werd er veel gestudeerd maar weinig uitgevoerd. We slaan nu een andere weg in: niet alleen studeren maar ook uitvoeren. Het is inderdaad zeer ambitieus, maar er beweegt wel heel wat.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.